

El gust per la lectura 2024-2025

Còctel de contes

A cura d'Albert Planelles i Francesc Vernet

**Guia de lectura i orientacions
didàctiques per al professorat
Batxillerat**

Generalitat de Catalunya
Departament d'Educació

El gust per la lectura 2024-2025

Batxillerat

Guia de lectura i orientacions didàctiques per al professorat

Subdirecció General de Llengües
Servei de Suports i Recursos Lingüístics

Artur Garcia Fuster

Atès el caràcter docent d'aquesta publicació, per a la citació de fragments de textos d'altri i la reproducció de fotografies procedents d'obres publicades (de les quals se cita adequadament la font i el nom de l'autor) ens acollim al dret de citació reconegut a l'article 32.1 del text refós de la Llei de propietat intel·lectual, aprovat pel Reial decret legislatiu 1/1996, de 12 d'abril, i a l'article 10.2 del Conveni de Berna per a la protecció de les obres literàries i artístiques, de 9 de setembre de 1886; i, per tant, està exempta de la necessitat d'autorització i abonament dels drets d'autor.

Els continguts d'aquesta publicació estan subjectes a una llicència de Reconeixement-NoComercial-CompartirIgual 4.0 Internacional de Creative Commons. Se'n permet còpia, distribució i comunicació pública sense ús comercial, sempre que se n'esmenti l'autoria i la distribució de les possibles obres derivades es faci amb una llicència igual que la que regula l'obra original. La llicència completa es pot consultar a: [Creative Commons — Reconeixement-NoComercial-CompartirIgual 4.0 Internacional — CC BY-NC-SA 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Índex

El conte: un gènere amb entitat.....	4
Còctel de contes, una mescla saborosa	9
Orientacions per al professorat.....	12
Resum i estructura de la seqüència didàctica	12
En què consisteix el projecte?	13
Itineraris	14
De l'amor i el desig.....	15
De la mort i la guerra	16
De l'humor i l'absurd	18
Quadre resum dels itineraris	21
Conclusió final dels itineraris	23
Objectius d'aprenentatge.....	24
Competències clau al batxillerat.....	25
Competència en comunicació lingüística (CCL)	26
Competència plurilingüe (CP)	27
Competència digital (CD)	28
Competència en consciència i expressió culturals (CCEC)	29
Interdisciplinarietat	30
Avaluació.....	31
Propostes d'activitats	33
«Natura», de Narcís Oller.....	34
«Parricidi», de Víctor Català	36
«La Fineta», de Joaquim Ruyra	38
«La compensació», de Josep Carner	40
«Mariàngela l'herbolària», de Salvador Espriu	42
«Història de Carrau», de Josep Pla.....	44
«En el tren», de Mercè Rodoreda	46
"La brusa vermella", de Mercè Rodoreda	48
«Memòries d'un mirall», de Llorenç Villalonga + microcontes.....	50
«Un crim», de Pere Calders	52
«Fet d'armes», de Pere Calders	54

«Carta oberta a la Quimeta Fustagueres i Ripoll», de Tísner	56
«Amor etern», de Baltasar Porcel	58
«Balada», de Jaume Cabré	59
«Te deix, amor, la mar com a penyora», de Carme Riera	62
«Amor desesperat», de Piti Español	65
«Cartes a l'Avui», de Màrius Serra	67
"El cens total", de Manuel de Pedrolo	70
"L'escombriaire mai no truca", Ofèlia Dracs	71
"Vasectomia precoç", Germans Miranda.....	73
Còctel de contes. Exposició oral	75
Propostes per sacsejar el còctel.....	78
Contes a la xarxa	78
Mescles amb ingredients exòtics	80
Bibliografia Còctel de contes.....	83

El conte: un gènere amb entitat

A *Junil a les terres dels bàrbars* (2021), una de les novel·les contemporànies catalanes més cèlebres dels últims anys, els personatges nòmades entretenen les nits del seu camí explicant-se contes. Tots saben que són narracions *de mentida*, però no deixen d'estar fascinats per la capacitat que tenen alguns personatges de fabular històries. Com diu un dels protagonistes de la novel·la de Joan Lluís-Lluís: «Perquè tinguin ganes de creure'm he d'explicar coses que no han vist mai, ni n'han sentit a parlar. M'he adonat que només m'escolten de debò si els porto cap al desconegut. El que els agrada és la foscor que a poc a poc es va obrint, sabeu?» (2021: 227). Segurament aquesta és una de les millors definicions involuntàries del que pot suposar la literatura per als humans.

El conte és un dels gèneres literaris que més s'ha anat transformant amb el pas dels segles: la forma d'entendre'l, de narrar-lo i, en última instància, d'escriure'l i de llegir-lo. Es tracta segurament de la forma de relat més antiga, espontània, amb mil·lennis de tradició oral. Un tipus de text que arrenca amb la literatura popular i que, poc a poc, va esdevenint hegemònic, conreat pels grans noms de la literatura universal. Des de les faules d'Isop fins als contes contemporanis han passat multitud d'històries i d'autors que han escrit i eixamplat els límits d'un gènere que, per la seva morfologia, és enormement pràctic de treballar a l'aula.

Els contes han omplert des de fa segles les vides dels humans. Cada cultura ha generat el seu folklore amb personatges diversos i reconeixibles que les generacions s'han anat traspasant amb els anys. Com a faules moralitzants per a infants (i adults) o com a relats per entretenir i fer passar el temps. Lull ja se'n servia als seus *eximplis* al *Llibre de meravelles* i un dels grans llibres del Renaixement,

el *Decameró* de Boccaccio, no deixa de ser un recull de relats agrupats sota diverses premisses temàtiques.

Amb el llibre que tractarem en aquesta seqüència didàctica, però, entrarem dins del concepte de "contes moderns", un gènere *diferent* que neix durant el segle XIX i que arriba fins als nostres dies. Tal com explicava Jordi Castellanos (1987), un dels pioners en

l'anàlisi d'aquest gènere a Catalunya, el conte tal com l'entenem avui en dia és un "gènere jove", que explota durant el segle XIX. Parlem de contes per a adults, allunyats de la concepció de relat alligador o de contes a la vora del foc que es podia tenir fins aleshores. El conte, tal com es concep i es popularitza, és una mostra més dels aires de canvi de l'època. Primer, vinculat al Romanticisme —a escala global Edgar Allan Poe en seria l'exemple més paradigmàtic— i a casa nostra més vinculat al moviment modernista de finals de segle XIX. Poe és l'autor que exposa la idea del conte com una peça que ha d'aconseguir la «unitat de l'efecte». Tal com afirmava el cèlebre autor nord-americà: «[...] el conte pròpiament dit ofereix incontestablement el millor camp per a l'exercici del talent més alt que pot oferir el domini de la simple prosa». Poe considera que aquesta unitat s'aconsegueix amb una lectura que no excedeixi l'hora de durada. I continua: «Un artista literari hàbil ha construït un relat. Si és prudent, no haurà conformat els seus pensaments perquè s'acomodin als incidents, sinó que, una vegada ha concebut curosament l'efecte *únic i singular* que vol obtenir, inventa els incidents i els combina de la mateixa manera que més bé contribueixin a produir l'efecte preconcebut. Si la primera frase no tendeix a l'obtenció d'aquest efecte, és que ha fracassat en el primer pas» (Informació extreta de Miró, 2014: 11-12).

El "conte modern", tal com s'entén a finals del XIX, va prenent forma a remolc de la novel·la i es revela, també, com una de les formes més eficaces per recollir el batec del temps. Engloba en unes poques pàgines una escena concreta, un sentiment precís, fugisser, una percepció efímera però reveladora, que va molt en consonància amb l'esperit romàntic i posteriorment modernista d'aquells temps. En un segle que exalça l'individualisme i la singularitat de l'artista, el conte esdevé una mesura exacta que, igual que la poesia, sap descriure amb precisió els sentiments i percepcions d'uns personatges exaltats o turmentats. El relat breu esdevé el revers en

prosa del cant líric. Permet una lectura en poc temps, té un efecte colpidor i es pot difondre amb facilitat.

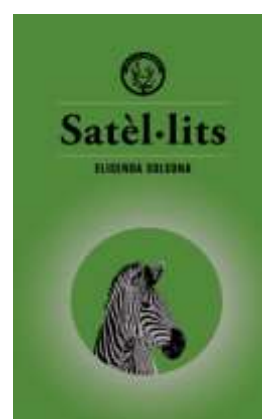
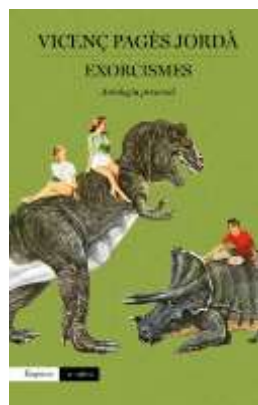
A més a més, un dels avantatges dels contes —i això és veu molt bé en la literatura catalana— és que s'adapta perfectament a la publicació en premsa o revistes. La creixent presència dels mitjans de comunicació al llarg del segle XIX promou també la inclusió d'aquest gènere literari en el dia a dia de la població lectora (Castellanos, 1987: 6). El conte com a text que captura un instant. El relat breu com a fotografia d'unes escenes i d'uns personatges de ficció que, tanmateix, podrien ser ben reals. Són textos fàcils de publicar, no reclamen la constància d'una novel·la i permeten assimilar amb facilitat diverses fórmules i estructures narratives. Més enllà d'una llargada determinada, no reclama gaires més característiques formals concretes. El conte modern és el gènere més camaleònic i variat. Pot assumir tantes fesomies com vulgui el seu autor. O, més ben dit, la fesomia del conte està al servei d'allò que l'autor ens vol explicar.

Aquest gènere, en conseqüència, també evoluciona al llarg del segle XX, adaptant-se als corrents estètics imperants aleshores. Els contes són, sovint, les mostres més ajustades a les modes literàries i a les concepcions de la literatura en voga a cada moment. El conte més plenament contemporani, doncs, definit per l'escriptor i professor Isidre Grau: «Desplega els seus recursos amb un esforç de síntesi i una economia expressiva fins que al final provoca uns efectes determinats en el lector. En la mesura que els efectes obtinguts responguin a les intencions prèvies, i que el tancament del cercle estigui al servei d'un sentit que transcendeixi la pura anècdota, el conte haurà complert la seva missió» (2016: 8-9). Per aconseguir-ho, continua Grau (2016: 12) són fonamentals dos aspectes: el temps i el ritme. Cada conte funciona o no depenent de la feliç conjunció entre aquests dos aspectes.

L'anomenada postmodernitat ha consolidat la importància del conte —no només com a fals banc de proves per a novel·listes, una percepció errònia—, sinó com a gènere amb tots els ets i uts. Al llarg del segle XX és quan s'han considerat grans contistes com a grans escriptors, independentment de si han conreat o no altres gèneres. El conte assumeix, per tant, una identitat pròpia, esdevé una marca i un valor segur. Com afirma Grau: «Ara s'ha d'entendre que el contista és un home corrent que en certs moments decideix escriure i delega l'acte de narrar a un narrador inventat, que és el que decideix personatges, espais i temps, i alhora es converteix en jutge del text que produeix per

mitjà de la relectura constant. D'aquest moviment [...] en surt el conte com a objecte vivent i autònom, que s'acaba separant del narrador i l'escriptor que ha tingut darrere.» (2016: 31). És aquesta imatge la que, a casa nostra, han conreat autors com ara Monzó, Pàmies, Pagès Jordà o Moliner. I que ha arribat a les darreres generacions de Joan Todó, Damià Bardera, Tina Vallès o Elisenda Solsona. Autors que encaren la seva carrera literària amb el conte com a gènere central.

És entre aquestes apreciacions de Castellanos i de Grau —que ens permeten fer el pas del XIX al XX— on tenim el punt d'arrencada i el desenvolupament de *Còctel de contes*. Amb autors com Oller, Català o Ruyra, que van publicar molts temptejos literaris en revistes d'aleshores. Revistes que esdevenen la base del substrat cultural i ideològic del Realisme o del Modernisme. Continuant per autors com Carner o Pla, que també van desenvolupar gran part de la seva carrera a recer de la premsa, ambientats, però, en els aires renovadors del Noucentisme polític. Passant després als autors marcats per la Guerra Civil: Rodoreda, Calders, Tísner o un jove Pedrolo, fins arribar als autors destacats de la segona meitat del segle XX com Jaume Cabré, Carme Riera, Màrius Serra o el

col·lectiu Ofèlia Dracs. Autors que ja posen en pràctica noves tècniques narratives i que juguen, sovint, amb els gèneres textuels, per tal d'imitar-los o de parodiar-los.

Com veurem, el conte l'han treballat tots els grans noms de la literatura catalana. De Narcís Oller a Jaume Cabré: del considerat patriarca de la novel·la catalana moderna al, segurament, autor contemporani més llegit i traduït. Tots han conreat el relat breu. De manera que aquest *Còctel de contes* és una manera ideal de fer un repàs dels millors autors de la modernitat i de fer-ho a petites dosis. Cullerades que permetin els alumnes de fer-ne un tast, per tal que després se sentin amb ganes de continuar llegint-los.

Còctel de contes, una mescla saborosa

La santa casa de l'Institut d'Estudis Catalans defineix el còctel com aquella «beguda obtinguda per la barreja de diferents begudes alcohòliques, que es prepara agitant la mescla dels ingredients amb trossets de glaç dins una coctelera». Aplicat a la literatura, aquest "còctel de contes" nostre és una barreja de relats breus, d'autors i, per tant, d'estils, que ens és servit en un únic volum amb encomiable voluntat didàctica i, per què no?, a la recerca del plaer lector adolescent.

El "còctel de contes" que tenim a les mans, doncs, és una mescla —entenem que analcohòlica, va destinada a públic menor d'edat— ben suggeridora i efectiva. No hi ha una única manera d'ingerir un còctel —a glopets o d'una tirada— com tampoc no n'hi ha una de sola de preparar-lo: destil·lat, mesclat, agitat, sacsejat... Una antologia com

aquesta, que abraça tants anys i tants autors, també pot assaborir-se de maneres diverses. La podem fer servir com a lectura seguida al llarg d'un trimestre, però també com a llibre de suport o il·lustratiu al llarg del curs depenent dels continguts que tractem. No es tracta d'una novel·la o d'una obra de teatre, amb un tema o temes a analitzar de forma continuada. El conte és un gènere procliu a la promiscuïtat, que podem treballar de tant en tant, en classes esparses, sense que el sentit del llibre se'n ressenti o se'n queixi.

La idea d'antologia porta sempre implícita la idea de selecció. Com a tal, doncs, la tria és injusta perquè cal fixar un criteri de bell antuvi que, de manera inevitable, portarà a descartar alguns autors o obres que també podrien formar-ne part. I això no només afecta els autors en si. Dins de la nòmina d'escriptors seleccionats potser no apareixen alguns dels contes més emblemàtics perquè la voluntat d'inserir unes estructures o temàtiques determinades ha portat a seleccionar uns relats concrets en detriment d'uns altres. Aquesta és una tria feta pels curadors de l'obra, Planelles i Vernet i, com a tal, perfectament respectable. Ara bé, com a professors d'aula, això no vol dir que no puguem jugar a comparar o ampliar aquesta selecció de contes amb altres obres si així

ho creiem convenient. En aquesta seqüència didàctica hi trobarem diverses propostes en aquesta línia.

Així doncs, la lectura d'aquest volum ens permet treballar, a grans trets, en dos eixos perpendiculars —en forma de creu. Tenim un eix horitzontal que ens permet resseguir el llibre a partir d'autors o corrents estètics. És a dir, de forma cronològica. Anant des del darrer Realisme o inicis del Modernisme (Narcís Oller o Víctor Català) fins als exemples de literatura de la postmodernitat del segle XX (llibres de col·lectius com Ofèlia Dracs o Germans Miranda). D'altra banda, aquesta antologia ens permet treballar els contes en un eix vertical. És a dir, a partir de la tipologia de conte: estructures, veus narratives, punts de vista, etc. L'eix horitzontal seria una mirada *historicista* i el vertical *narratològica*. Totes dues vàlides, tots dues útils depenent d'on vulguem posar l'accent didàctic. Es poden treballar per separat o barrejades, com els ingredients d'un còctel. Cadascun dels contes d'aquesta guia tindrà activitats que aniran enfocades a tots dos aspectes. Ho concretarem en el següent apartat.

Aquesta és, per tant, una lectura molt útil perquè ens permet aproximar-nos a diverses cares del fet literari des d'un sol llibre. Com ja hem vist a la introducció, les característiques intrínseques del conte l'han fet un gènere molt practicat, de manera que gairebé tots els grans autors de la literatura catalana s'hi han aproximat. Des de contistes purs, com Ruyra, a poetes com Carner, dramaturgs com Espriu, narradors com Pla o novel·listes com Rodoreda. De manera que *Còctel de contes* és una lectura ideal per consolidar una idea fonamental a les nostres aules com és la de **cànon literari**. Llegir *Còctel de contes* permet resseguir, en format de petites dosis, tot el cànon de grans noms de la literatura catalana des de finals del XIX fins a finals del XX. En un sol llibre obtenim una bona panoràmica amb els cims dels noms indefugibles de les lletres catalanes.

Si ens centrem en "l'eix horitzontal", els contes ens permeten l'entrada a moviments literaris o corrents estètics diferenciats. De manera que resseguim també modes, temàtiques i estils que, només a través dels contes, ens permeten explicar un segle de literatura universal a partir de mostres dels contistes catalans. Al mateix temps, "l'eix vertical" ens permet comprovar la diversitat d'esquemes i formes amb les quals pot jugar el gènere del conte, la profunda riquesa que s'amaga darrera una forma breu que d'entrada sembla simple. L'acurada selecció dels antòlegs fa que de tots els contes de l'antologia se'n pugui treure un bon suc en tots aquests aspectes.

Com es pot veure, aquest és un llibre amb tants autors i tantes possibilitats que les possibilitats de lectures i treball són amplíssimes. És aquest el motiu pel qual, des d'aquesta guia, es marcaran diversos itineraris de lectura amb llurs corresponents exercicis. Tenint en compte, al mateix temps, que és

perfectament lícit que els professors puguin sentir-se lliures de fer uns exercicis i deixar-ne uns altres. O fins i tot de barrejar propostes d'itineraris si així els sembla convenient. Al cap i a la fi, cadascú se sap els seus gustos i els millors còctels didàctics són aquells que sumen, sempre, diverses inventives, mirades i propostes.

Orientacions per al professorat

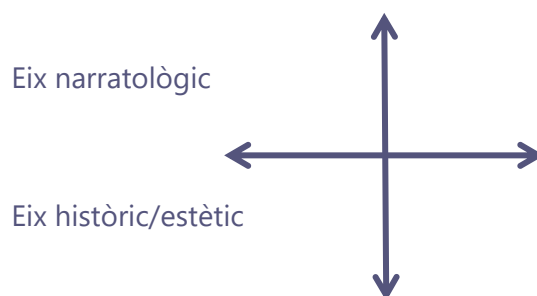
Resum i estructura de la seqüència didàctica

Ja hem vist algunes de les característiques del conte com a gènere literari i també el paper que ha tingut dins de la narrativa catalana dels segles XIX i XX. Ara és el moment d'explicar quines són les propostes concretes per treballar aquests contes a l'aula. L'aspecte heterogeni d'una antologia d'aquest tipus facilita que pugui haver-hi diversos enfocaments.

Per començar, cadascun dels contes comptarà amb activitats o preguntes d'índole diversa, que es mouran entre tres i vuit qüestions. De manera que si el docent vol treballar un conte en concret tindrà sempre unes activitats al seu abast.

Ara bé, si es vol treballar el llibre en un sentit més ampli, també es fan dues propostes de seguiment. La primera a partir de la tipologia d'activitats proposades i, la segona, una alternativa a través d'itineraris lectors. No són mètodes excloents, perquè al final tant l'agrupament per tipologia d'activitats com els itineraris van a parar a les mateixes activitats. Però sí que permeten donar una pàtina i un sentit global a la lectura de l'antologia depenent d'on vulguem centrar la nostra actuació a l'aula. Vegem-ho.

En primer lloc, hi ha les activitats que fan referència als dos eixos dels quals hem parlat a les pàgines introductòries. L'eix horitzontal, que fa referència a preguntes sobre aspectes *històrics/estètics* del text, i l'eix vertical que fa referència a qüestions més *narratològiques*. Si el docent vol tractar el llibre com un compendi de corrents estètics que cristal·litzen en forma de contes pot fer-ho centrant-se en les activitats del primer eix (horitzontal). Si, en canvi, vol treballar el llibre com a mostra de les diverses possibilitats tècniques que pot tenir un conte pot centrar-se en el segon eix (vertical).

Cadascun dels contes de l'antologia comptarà amb, com a mínim, cinc activitats diferents. Les activitats aniran encapçalades per un símbol depenent de l'eix del qual formin part. Tanmateix, es poden combinar també les activitats d'un i altre enfocament si es vol aprofundir, com dèiem més amunt, en un conte en concret. Els símbols són els següents:

- ☯ Qüestions estètiques (modernisme, noucentisme, psicologisme, etc.) o comparatives amb altres autors.
- 🔑 Aspectes tècnics del conte (estructura, punt de vista de la narració, etc.).
- 📝 Exercici d'escriptura o de reescriptura del relat.

En què consisteix el projecte?

Hi ha una qüestió de fons que sempre és important resoldre d'entrada quan es tracta d'aproximar-nos a autors del cànon català que, per als alumnes, semblen tan llunyans. Quina és la seva vigència? Per què cal llegir-los? El tractament de la literatura a l'aula resulta fonamental perquè, tal com afirmen Jordi Badia i Daniel Cassany (1994) proporciona, a l'ensem, dimensions ètiques, estètiques, culturals i lingüístiques a l'alumnat. Resumint les paraules dels experts (Badia i Cassany, 1994: 9):

1. «Educació ètica: tot text literari comporta ineluctablement una referència més o menys explícita al camp dels valors, de la moral i de les opinions que construeixen una cultura. [...]
2. Educació estètica: algú ha dit que la literatura és l'art per mitjà de paraules. Sens dubte, la literatura contribueix a formar la sensibilitat artística de la persona. [...]
3. Educació cultural: la literatura forma part del saber humà, de la cultura general, de la tradició humana, i cal accedir a un mínim bàsic d'informacions per poder participar profitosament en les manifestacions literàries de cada moment. [...]
4. Educació lingüística: el treball literari pot enfortir i desenvolupar determinats aspectes de la competència lingüística i comunicativa general de l'alumnat.»

És a dir, la lectura de textos literaris és una manera de vincular i de cohesionar l'alumnat amb el món i la cultura que els envolta d'una forma amena i eficient. Em sembla que una manera d'acostar autors a les aules contemporànies és la de trobar nexes en comú entre els seus temes i tòpics i la sempre atrafegada vida dels nostres estudiants. Acostar el que per a ells poden ser "mòmies modernistes" a autors que els cridin i els interpel·lin. A actualitzar i a dotar d'una pàtina de contemporaneïtat l'obra dels nostres clàssics. Això ho podem fer, i ho veurem, ressaltant els punts en comú que poden tenir aquests textos i els seus autors amb les discussions i vicissituds dels nostres dies. Perquè, en definitiva, un clàssic —com ho són molts dels autors d'aquesta antologia— és aquell escriptor amb una obra que es manté viva i vigent al llarg del temps.

Així, doncs, es plantejaran activitats que combinin sempre la lectura i comprensió de l'obra dels autors amb aspectes dels contes que puguin acostar-los a qüestions més personals o contemporànies. Cal que entenguin, també, que la literatura és un continuïum i que, d'una forma o altra, els tòpics o temes que surten al llibre sempre seran vigents.

Itineraris

Com ja hem comentat, aquesta antologia es pot abordar des de múltiples perspectives. Pot ser un llibre útil tant si es llegeix sencer, de forma cronològica, com de forma parcial per treballar uns aspectes concrets. En aquesta línia, i amb la voluntat de teixir uns fils conductors que puguin suscitar el possible precari interès adolescent, es proposen un seguit d'itineraris temàtics per a alguns dels contes del recull per tal traçar algunes línies que permetin dotar d'un sentit més global la seva lectura. Així com el senderisme permet, en una mateixa muntanya o parc natural, seguir diverses rutes segons l'interès o la dificultat, també podem llegir aquesta antologia centrant-nos en unes temàtiques concretes.

Es tracta de tres itineraris diferents:

- De l'amor i el desig
- De la mort i la guerra
- De l'humor i l'absurd

Els professors que vulguin centrar la seva activitat didàctica al voltant d'algun d'aquests temes, perquè creuen que pot resultar més útil o és estimulante, poden centrar-se a fer les activitats relacionades amb els contes de cadascun d'aquests apartats.

A continuació especificuem quins contes formen part d'aquests itineraris i quines idees permeten englobar aquests relats. Com veurem, hi ha alguns contes que formen part de més d'una de les seccions, perquè toquen d'una manera central o tangencial, també, dues d'aquestes propostes.

De l'amor i el desig

- I. «Parricidi», de Víctor Català
- II. «La Fineta», de Joaquim Ruyra
- III. «La brusa vermella», de Mercè Rodoreda
- IV. «Amor etern», de Baltasar Porcel
- V. «Te deix, amor, la mar com a penyora», de Carme Riera
- VI. «Amor desesperat», de Piti Espanyol
- VII. «Vasectomia precoç», de Germans Miranda

Aquest primer itinerari va del conte modernista al conte postmodern. Permet veure com va mutant la percepció de l'amor o del desig (veure que no són una mateixa cosa) des del tombant del segle xx fins al seu final. Els contes de Català i de Ruyra permeten comprovar la gran força i suggestió del llenguatge. La dicotomia entre *home* i *naturalesa*, *civilitat* i *salvatgisme* ajuden a mostrar les arestes que s'amaguen darrere de les pulsions incontrolables dels éssers humans i la maldat que s'oculta darrere dels delits més incontrolables. D'aquí podem saltar a un dels contes de Mercè Rodoreda, que ens permet entrar a la prospecció psicològica dels personatges. És un conte que funciona molt bé entre adolescents perquè la veu narradora és la d'un estudiant que sent la crida del desig des de la finestra on intenta concentrar-se, de manera que és una situació amb la qual s'identifiquen amb facilitat. Al mateix temps, la narrativa de Rodoreda permet

comparar situacions i objectes, correlats objectius, que ens permeten traçar paral·lelismes amb alguns dels contes anteriors, on també hi ha cert simbolisme.

«Amor etern», de Porcel, comença a capgirar el sentit apassionat de l'amor i del desig que havíem vist fins ara, introduint-hi una pàtina d'humor i causticitat. És un conte bastant previsible, però que resulta útil com a reflex fidel d'una manera d'entendre l'amor en un període històric. A més, introdueix el concepte de relació epistolar que va molt bé per passar al relat de Carme Riera, un dels més emblemàtics de l'antologia i també el més llarg. El conte de Riera mostra una gran força de llenguatge que l'entronca de nou amb la tradició tant modernista com rodolediana. A més el to líric i el sentimentalisme desbocat de la narradora permeten contrastar-lo amb el cinisme que mostra el conte de Porcel. A banda de tot això, és un conte, evidentment, amb un joc entre narradora i narratària que capgira les expectatives de la lectura a mesura que va avançant; de manera que permet, també, treballar-lo a partir d'estudiar-ne l'estructura compositiva.

Finalment, arribem als dos darrers relats, que ja tenen clarament una vocació humorística i de paròdia. És important fixar-nos en dos contes que aproximen la literatura a referents de la cultura contemporània com són els mitjans de comunicació de masses (la televisió) o la reescriptura en clau paròdica del diari adolescent —de tradició victoriana—, però que també pobla multitud de pel·lícules còmiques per a joves. És a dir, es tracta de dos contes que només s'entenen des de la mirada irònica i autoconscient de la postmodernitat de finals del segle xx. La visió que donen de l'amor aquests dos contes no es pot entendre sense tota una cadena de referents audiovisuals anteriors que van ocupar l'imaginari col·lectiu de, com a mínim, les dues últimes dècades del segle anterior.

Seguint aquest itinerari podrem veure com la concepció de l'amor ha anat mutant des de la visió més tràgica i de culpabilitat, passa per l'anhel més pur i innocent i acaba de la manera més desencantada i banal.

De la mort i la guerra

- I. «Natura», de Narcís Oller
- II. «Parricidi», de Víctor Català
- III. «En el tren», de Mercè Rodoreda
- IV. «Un crim», de Pere Calders

- V. «Fet d'armes», de Pere Calders
- VI. «Balada», de Jaume Cabré
- VII. «El cens total», de Manuel de Pedrolo
- VIII. «L'escombriaire mai no truca», d'Ofèlia Dracs

Aquest segon itinerari ens permet resseguir la temàtica de l'altre gran tema que ha tractat la literatura al llarg dels segles: la mort. I, de retruc, un dels esdeveniments que amb més ferocitat la provoquen: la guerra. Per desgràcia, la literatura catalana del segle XX queda marcada per la Guerra Civil i tot el que aquest conflicte va generar, tant en literatura d'exili com en la visió de la guerra que van deixar per escrit molts dels escriptors que hi van participar d'una manera més o menys indirecta.

Anant per ordre, però, el recorregut comença amb el conte «Natura», de Narcís Oller. L'autor, considerat el pare de la novel·lística catalana moderna, també va treballar amb èxit la seva faceta com a contista. El títol d'aquest relat resulta indestruïble de la seva adscripció, també, al corrent literari del realisme i del naturalisme, unes causes literàries en les quals va militar mantenint sempre, però, una personalitat pròpia que el van dotar d'un simpàtic prestigi entre els autors coetanis europeus del moment. Aquesta visió descarnada de la mort humana en contraposició a la naturalesa dels conreus permet lligar amb el determinisme social que mostra el conte «Parricidi», en què la justícia es fa, paradoxalment, partint dels prejudicis de la societat contraposada a l'autèntica realitat del crim ocorregut.

Del Realisme i del Modernisme passem a Rodoreda. Amb l'ús de la tècnica del monòleg l'autora de Sant Gervasi fa un repàs magistral a algunes de les desgràcies ocorregudes durant la primera meitat del segle XX. Els accidents i les morts se succeeixen en un relat magistral en què una narradora va desgranant una vida tristíssima com qui explica l'anècdota més quotidiana. Pel seu relat, d'esquitllèbit, hi treuen el cap la guerra i la dictadura, és clar, però també catàstrofes naturals i conflictes de classe social. Només la perícia lectora, i en això entra en joc el professor, pot fer adonar els alumnes de tots els detalls que s'amaguen darrera l'aparent lleugeresa del relat.

És un cas similar al dels dos contes de Calders. Entrant a l'humor negre, l'escriptor barceloní juga amb la capacitat de manipulació del llenguatge per justificar «Un crim», introduint la figura tan característica del narrador "no fiable". Al mateix temps, a «Fet

d'armes», conjuga amb gran encert l'absurd de la guerra, presentada com una gran representació quasi teatral en què els soldats moren de forma absurda en benefici d'uns interessos que sovint tenen ben poc a veure amb els seus.

L'arbitrarietat de la guerra es reprèn amb el cruel conte de Jaume Cabré, «Balada», en què la referència musical del títol comporta també la circularitat magistral del conte. Aquest relat també ens permet avançar en la visió més universal de la guerra, perquè el conte de Cabré ens situa en un espai que queda, clarament, fora de l'àmbit dels Països Catalans, i que es vincula, probablement, amb el darrer conflicte que va tancar el segle XX, la guerra de Iugoslàvia.

Els dos darrers contes són una visió de la mort des de la perspectiva de *gènere*. El conte de Manuel de Pedrolo és una proposta fantàstica de vida eterna en forma de reencarnació. I és, també, una perversa història d'amor amb un transfons social subtilment destacable. Finalment, el conte d'Ofèlia Dracs dona peu a parlar de col·lectius d'escriptors, per què apareixen i quines funcions tenen. Tot això aplicat, en aquest cas, a un relat de gènere negre o policíac que permet treballar, al mateix temps, la narració encadenada a través de tres personatges.

D'aquesta manera, podem comprovar com la visió de la mort i la guerra ha anat variant també al llarg del segle XX, des de la dimensió més cruel, determinista, o tràgica, passant per la paròdia, la fantasia o fins i tot l'humor negre en la seva última mirada.

De l'humor i l'absurd

- I. «La compensació», de Josep Carner
- II. «Mariàngela l'herbolària», de Salvador Espriu
- III. «Història de Carrau», de Josep Pla
- IV. «Els reis, Fatalitat, Esnobisme», de Llorenç Villalonga
- V. «Un crim», de Pere Calders
- VI. «Fet d'armes», de Pere Calders
- VII. «Carta oberta a la Quimeta Fustaguères i Ripoll», de Tísner
- VIII. «Cartes a l'Avui», de Màrius Serra
- IX. «Amor desesperat», de Piti Español
- X. «Vasectomia precoç», de Germans Miranda

Aquest darrer itinerari ens permet entrar a l'antologia a través d'una de les propostes que més pot atreure el públic adolescent. Ço és, el sentit de l'humor. Els autors catalans van anar elaborant al llarg del segle uns relats en què l'humor, la ironia o el sarcasme van formar part de manera indestriable de la manera d'encarar el fet literari. En aquest recull hi trobem algunes primeres espases en aquest sentit.

Per començar, trobem la figura de Josep Carner. Conegut sobretot com a poeta, el més cabdal segurament del segle xx, va mantenir també, sobretot durant la seva joventut, una faceta de contista que es va projectar, en gran mesura a la premsa escrita de l'època. El context periodístic que amarava aquests escrits en condicionava la forma i el contingut. Carner elabora alguns quadres de costums de l'època, primer terç del segle xx, marcats per una profunda ironia. Es tracta de contes que cal contextualitzar bé històricament perquè els alumnes en vegin la gràcia de la situació que proposa.

A continuació tenim la proposta d'Espriu, un dels narradors que millor ha treballat un humor aspre i sarcàstic. Molt subtilment, el conte sobre l'herbolària Mariàngela amaga secrets i veritats amargues que només una lectura atenta pot descobrir. L'itinerari continua amb una altra figura indefugible del xx català, Josep Pla. A través de la força evocadora del llenguatge i d'un sentit de la literatura vinculada al paisatge, la fina ironia planiana s'infiltra en aquest retrat d'un poble diable, anomenat Carrau, que s'enriqueix i s'empobreix seguint els cicles de la naturalesa.

Més endavant tenim alguns dels microcontes de Llorenç Villalonga, una de les formes més breus de la literatura, a mig camí de l'acudit o l'anècdota. El microconte ens permet enllaçar amb un altre autor que també el va practicar amb assiduitat, Pere Calders, pilar fonamental de la literatura catalana contemporània. Aquí hi entra en joc la ironia de situació i l'absurd. Les narracions de Calders amaguen sempre un doble fons camuflat sota la ironia amable i la presumpte civilitat que traspuen sovint els seus protagonistes.

Avel·lí Artís-Gener, conegut com a Tísner, va ser un dels millors amics (i cunyat) de Pere Calders. També un dels autors amb més sentit de l'humor de les nostres lletres. El seu relat ens permet treballar l'estructura epistolar i comprovar la psicologia del que el seu narrador, considera "bromes innocents". Continuant amb el relat epistolar però amb un altre format hi ha el conte de Màrius Serra, «Cartes a l'Avui». Ens permetrà treballar a partir del concepte de cartes creuades, és a dir, del creuament de diverses veus. I com

això produeix, també, un aparent desordre en la barreja de diverses trames que desemboquen en un sol final.

El conte de Màrius Serra no s'entendria sense el joc que hi ha amb l'estructura textual dels mitjans de comunicació —en aquest cas, les cartes de lectors a un diari. De la mateixa manera, el conte de Piti Español refon l'humor amb els codis compartits que els lectors tenen dels culebrotos llatinoamericans com a contenidors de passions desfermades i de situacions rocambolesques.

Finalment, el relat dels Germans Miranda ens aproxima a la paròdia del dietari adolescent i tracta amb humor unes situacions que, segurament, molts dels alumnes que el llegeixen han viscut de primera mà —encara que potser no tinguin clar, com el protagonista— què és una vasectomia. El relat dels trapelles Miranda és una porta entreoberta, també, a la narració de caire més eròtic.

La ruta per aquests contes ens permet veure, també, una evolució del sentit de l'humor al llarg de les darreres dècades. I com els mitjans de comunicació han anat condicionant, a la vegada, la concepció dels relats de caire més lúdic —no per això menys valuosos.

Quadre resum dels itineraris

Conte	Itinerari			Característiques i elements narratius	Intertextualitat
	amor / desig	mort / guerra	humor / absurd		
«Natura», Narcís Oller		x		Personatges Títol Conflicte Narrador Naturalisme (E. Zola)	
«Parricidi», Víctor Català	x	x		Títol Personatges Símbols Descripció Modernisme	«La infanticida», Víctor Català
«La Fineta», Joaquim Ruyra	x			Lèxic Descripció Estructura: final del conte Punt de vista	<i>Josafat</i> , Prudenci Bertrana

Conte	Itinerari			Característiques i elements narratius	Intertextualitat
	amor / desig	mort / guerra	humor / absurd		
«La compensació», Josep Carner			x	Context històric i social Ironia Estructura: final del conte Punt de vista	
«Mariàngela l'herbolària», Salvador Espriu			x	Sarcasme Narrador Descripció Personatges Lèxic	«La compensació», Josep Carner
«Història de carrau», Josep Pla			x	Descripció Tema	<i>La vida amarga</i> , de Josep Pla
«En el tren», Mercè Rodoreda		x		Context històric Monòleg (oralitat) Versemblança Narradora: construcció de la protagonista	
«La brusa vermella», Mercè Rodoreda	x			Narrador i punt de vista Tema: l'amor Tècniques narratives Estructura: final del conte	«Fineta», de Joaquim Ruyra
«Memòries d'un mirall», Llorenç Villalonga				Estructura: microconte Narrador Símbol: el mirall Personatges	«La filantropia del mobiliari» a L'illa de maians, de Quim Monzó Cançó «L'espectre de Maria Antonieta» a Jo competeixo, de Manel
«Un crim», Pere Calders		x	x	Narrador Protagonista Tema: justícia Ironia	«Invasió subtil», de Pere Calders «En el tren» de Mercè Rodoreda «Parricidi» de Víctor Català
«Fet d'armes», Pere Calders		x	x	Context històric Títol Ironia Narrador i punt de vista	<i>Unitats de xoc</i> , Pere Calders
«Carta oberta a la Quimeta Fustagueres i Ripoll», Tísner			x	Gènere: conte epistolar Títol Humor Personatges	<i>Viure i veure</i> , Tísner

Conte	Itinerari			Característiques i elements narratius	Intertextualitat
	amor / desig	mort / guerra	humor / absurd		
«Amor etern», Baltasar Porcel	x			Sarcasme Context històric	«Mariàngela l'herbolària», de Salvador Espriu
«Balada», Jaume Cabré		x		Tema: la guerra Retrospecció Estructura: final tancat	«Fet d'armes», Pere Calders
«Te deix, amor, la mar com a penyora», de Carme Riera	x			Narrador i punt de vista Tècniques narratives Figures retòriques Simbolisme Lèxic Variants dialectals	«La brusa vermella» de Rodoreda «Cerezo rosa», de Ramon Solsona
«Amor desesperat», Piti Español	x		x	Context social Tema: l'amor Estructura: final del conte	«Parricidi», de Víctor Català
«Cartes a l'Avui», Màrius Serra			x	Context històric i social Gènere: epistolar Narradors Personatges	«Cartes a <i>La Vanguardia</i> », Vicenç Pagès Jordà
«El cens total», Manuel de Pedrolo		x		Gènere: ciència-ficció Versemblança Crítica social Tema: l'amor	
«L'escombriaire mai no truca», Ofèlia Dracs		x		Títol Tècniques narratives Personatges Gènere	<i>El carter sempre truca dues vegades</i> , novel·la de James M. Cain
«Vasectomia precoç», Germans Miranda	x		x	Gènere: dietari Personatges	<i>Estimada Marta</i> , Miquel Martí i Pol

Conclusió final dels itineraris

Si se segueixen alguns d'aquests itineraris els alumnes hauran treballat, segur, alguns dels grans noms de la literatura catalana dels segles XIX i XX. Obtindran una panoràmica d'autors i de contes que poden estar vinculats a una temàtica o altra —amor, mort o humor—, però sense deixar mai de banda aspectes tan estètics com tècnics del relat. Aquests dos enfocaments són els que venen marcats amb els símbols o que encapçalen les preguntes.

A banda de les activitats, una bona proposta de síntesi com a activitat final és que els alumnes, sols o bé en parelles, preparin una exposició oral sobre un dels autors treballats a classe i, per tant, també sobre un dels contes llegits. A l'exposició hauran de vincular les característiques generals de l'autor i el corrent estètic en el qual se'l podria adscriure amb algunes de les característiques del relat que forma part de l'antologia. A l'apartat d'activitats d'aquesta proposta trobareu la fitxa model de quins apartats ha de tenir aquesta activitat final de síntesi.

Objectius d'aprenentatge

1. Fomentar el gust per la lectura de contes.
2. Entendre i explicar les idees principals que enclou una antologia de contes.
3. Situar la importància dels autors antologats dins de la literatura catalana i relacionar-ne la figura amb altres autors anteriors, coetanis o posteriors.
4. Generar opinions i arguments sobre el fet literari a partir de l'experiència vital per a generar lligams amb l'obra literària tot respectant la diversitat i les diferències entre iguals.
5. Analitzar les creacions artístiques sense complexos i defugir etiquetes simplistes.
6. Promoure la connectivitat del text literari amb altres textos i altres expressions artístiques.
7. Valorar l'obra literària des d'un punt de vista social i cultural.
8. Potenciar la capacitat pròpia dels alumnes en la creació artística en qualsevol de les seves manifestacions a partir de la inspiració literària.
9. Valorar i fomentar la comprensió del text literari amb la lectura en veu alta i l'exposició oral.
10. Redactar textos de diversa tipologia literària a partir de models de prosa.

Competències clau al batxillerat

Segons el decret 171/2022, de 20 de setembre, d'ordenació dels ensenyaments de batxillerat, hi ha diverses competències clau, que són preceptives i provenen de les establertes a la Recomanació del Consell de la Unió Europea de 22 de maig de 2018, relativa a les competències clau per a l'aprenentatge permanent.

El batxillerat té com a finalitat proporcionar a l'alumnat la formació, la maduresa intel·lectual i humana, els coneixements, les habilitats i les actituds que li ha de permetre desenvolupar funcions socials i incorporar-se a la vida activa amb responsabilitat i aptitud. Així mateix, ha de facilitar-li l'assoliment de les competències indispensables per al futur formatiu i professional, i capacitar-lo per a l'accés a l'educació superior.

Per complir aquestes finalitats, cal que aquesta etapa contribueixi a fer que l'alumnat progressi en el grau de desenvolupament de les competències que, d'acord amb el perfil competencial de sortida de l'alumnat al final de l'ensenyament bàsic, s'ha d'haver aconseguit en finalitzar l'educació secundària obligatòria.

És important assenyalar que l'assoliment de cadascuna de les competències clau contribueix a assolir totes les altres. No hi ha jerarquia entre elles, ni es pot establir una correspondència exclusiva amb una única matèria, sinó que totes es concreten en els aprenentatges de les diferents matèries i, alhora, s'assoleixen i es desenvolupen a partir dels aprenentatges que es produeixen en el conjunt d'aquestes matèries.

Les competències clau que es recullen en aquest perfil competencial de sortida són les següents:

- **Competència en comunicació lingüística**
- **Competència plurilingüe**
- Competència matemàtica i competència en ciència, tecnologia i enginyeria
- **Competència digital**
- Competència personal, social i d'aprendre a aprendre
- Competència ciutadana
- Competència emprenedora
- **Competència en consciència i expressió culturals**

Ressaltem en negreta les competències que tenen una vinculació més directa amb la temàtica de la proposta. Si es vol accedir a la resta d'indicadors, es pot fer en aquest [enllaç](#) (clicant a sobre l'Annex 1).

Competència en comunicació lingüística (CCL)

La competència en comunicació lingüística suposa interactuar de manera oral, escrita o signada de manera coherent i adequada en diferents àmbits i contextos i amb diferents propòsits comunicatius. Implica mobilitzar, de manera conscient, el conjunt de coneixements, destreses i actituds que permeten comprendre, interpretar i valorar críticament missatges orals, signats, escrits, audiovisuals o multimodals evitant els riscos de manipulació i desinformació, així com comunicar-se eficaçment amb altres persones de manera cooperativa, creativa, ètica i respectuosa.

La competència en comunicació lingüística constitueix la base per al pensament propi i per a la construcció del coneixement a tots els àmbits del saber. Per això, el seu desenvolupament està vinculat a la reflexió explícita sobre el funcionament de la llengua en els gèneres discursius específics de cada àrea de coneixement, així com als usos de l'oralitat, la llengua de signes o l'escriptura per pensar i aprendre. Finalment, fa possible apreciar la dimensió estètica del llenguatge i gaudir de la cultura literària.

Indicadors operatius

En completar el batxillerat, l'alumne o alumna...
CCL1. S'expressa de forma oral, escrita i multimodal amb fluïdesa, coherència, correcció i adequació als diferents contextos socials i acadèmics, i participa en interaccions comunicatives amb actitud cooperativa i respectuosa tant per intercanviar informació, crear coneixement i argumentar les seves opinions com per establir i tenir cura de les relacions interpersonals.
CCL2. Comprèn, interpreta i valora amb actitud crítica textos orals, escrits i multimodals dels diferents àmbits, amb un èmfasi especial en els textos acadèmics i dels mitjans de comunicació, per participar en diferents contextos de manera activa i informada i per construir coneixement.
CCL3. Localitza, selecciona i contrasta de manera autònoma informació procedent de diferents fonts avaluant-ne la fiabilitat i pertinència en funció dels objectius de lectura i evitant els riscos de manipulació i desinformació, i la integra i transforma en coneixement per comunicar-la de manera clara i rigorosa adoptant un punt de vista creatiu i crític alhora que respectuós amb la propietat intel·lectual.
CCL4. Llegeix de manera autònoma obres rellevants de la literatura, posant-les en relació amb el seu context sociohistòric de producció, amb la tradició literària anterior i posterior i examinant l'empremta del seu llegat actualment, per construir i compartir la seva pròpia interpretació argumentada de les obres, crear i recrear obres d'intenció literària i formar progressivament un mapa cultural.
CCL5. Posa les pràctiques comunicatives al servei de la convivència democràtica, la resolució dialogada dels conflictes i la igualtat de drets de totes les persones, rebutjant els usos discriminatoris de la llengua, així com els abusos de poder a través de la paraula i d'altres codis no verbals, per afavorir un ús del llenguatge no sols eficaç sinó també ètic.

Competència plurilingüe (CP)

La competència plurilingüe implica utilitzar diverses llengües, orals o signades, de manera apropiada i eficaç per a l'aprenentatge i la comunicació. Aquesta competència suposa aprofitar les experiències pròpies per desenvolupar estratègies que permetin mediar i fer transferències entre llengües, incloses les clàssiques, i adquirir o millorar destreses en les llengües oficials (i, fins i tot, en la llengua o llengües familiars si són unes altres). Integra també dimensions històriques i interculturals orientades a conèixer, valorar i respectar la diversitat lingüística i cultural.

Indicadors operatius

En completar el batxillerat, l'alumne o alumna...
CP1. Utilitza amb fluïdesa, adequació i acceptable correcció una o més llengües, a més de la llengua o llengües familiars, per respondre a les seves necessitats comunicatives amb espontaneïtat i autonomia en diferents situacions i contextos dels àmbits personal, social, educatiu i professional.
CP2. A partir de les seves experiències, desenvolupa estratègies que li permetin ampliar i enriquir de manera sistemàtica el seu repertori lingüístic individual per tal de comunicar-se de manera eficaç.
CP3. Coneix i valora críticament la diversitat lingüística i cultural present a la societat, integrant-la en el seu desenvolupament personal i anteposant la comprensió mútua com a característica central de la comunicació, per fomentar la cohesió social.

Competència personal, social i d'aprendre a aprendre (CPSAA)

La competència personal, social i d'aprendre a aprendre implica la capacitat de reflexionar sobre un mateix per autoconèixer-se, acceptar-se i promoure un creixement personal constant; gestionar el temps i la informació eficaçment; col·laborar amb altres de forma constructiva; mantenir la resiliència i gestionar l'aprenentatge al llarg de la vida. Inclou també la capacitat de fer front a la incertesa i a la complexitat, adaptar-se als canvis, aprendre a gestionar els processos metacognitius, contribuir al benestar físic i emocional propi i de les altres persones, conservar la salut física i mental, així com ser capaç de portar una vida orientada al futur, expressar empatia i abordar els conflictes en un context integrador i de suport.

Indicadors operatius

En completar el batxillerat, l'alumne o alumna...
CPSAA4. Mostra sensibilitat envers les emocions i les experiències dels altres, sent conscient de la influència que exerceix el grup en les persones, per consolidar una personalitat empàtica i independent i desenvolupar la seva intel·ligència.

CPSAA7. Planifica a llarg termini avaluant els propòsits i els processos de la construcció del coneixement, relacionant-ne els diferents camps per desenvolupar processos autoregulats d'aprenentatge que li permetin transmetre aquest coneixement, proposar idees creatives i resoldre problemes amb autonomia.

Competència digital (CD)

La competència digital implica l'ús segur, saludable, sostenible, crític i responsable de les tecnologies digitals per a l'aprenentatge, per al treball i per a la participació en la societat, així com la interacció amb aquestes tecnologies. Inclou l'alfabetització en informació i dades, la comunicació i la col·laboració, l'educació mediàtica, la creació de continguts digitals (incloent-hi la programació), la seguretat (incloent-hi el benestar digital i les competències relacionades amb la ciberseguretat), assumptes relacionats amb la ciutadania digital, la privadesa, la propietat intel·lectual, la resolució de problemes i el pensament computacional i crític.

Indicadors operatius

En completar el batxillerat, l'alumne o alumna...

CD1. Realitza cerques avançades comprenent com funcionen els motors de cerca a internet aplicant criteris de validesa, qualitat, actualitat i fiabilitat, seleccionant els resultats de manera crítica i organitzant l'emmagatzematge de la informació de manera adequada i segura per referenciar-la i reutilitzar-la posteriorment.

CD2. Selecciona, configura i utilitza dispositius digitals, eines, aplicacions i serveis en línia i els incorpora al seu entorn personal d'aprenentatge digital per comunicar-se, treballar col·laborativament i compartir informació, gestionant de manera responsable les seves accions, presència i visibilitat a la xarxa i exercint una ciutadania digital activa, cívica i reflexiva.

CD3. Crea, integra i reelabora continguts digitals de forma individual o col·lectiva, aplicant mesures de seguretat i respectant, en tot moment, els drets d'autoria digital per ampliar els seus recursos i generar nou coneixement.

CD4. Avalua riscos i aplica mesures en utilitzar les tecnologies digitals per protegir els dispositius, les dades personals, la salut i el medi ambient i fa un ús crític, legal, segur, saludable i sostenible d'aquestes tecnologies.

CD5. Desenvolupa solucions tecnològiques innovadores i sostenibles per donar resposta a necessitats concretes, mostrant interès i curiositat per l'evolució de les tecnologies digitals i pel seu desenvolupament sostenible i ús ètic.

Competència en consciència i expressió culturals (CCEC)

La competència en consciència i expressió culturals suposa valorar i respectar la manera com les idees i els significats són expressats i comunicats de manera creativa a les diferents societats a través de l'art i d'altres manifestacions culturals. De la mateixa manera, l'assoliment d'aquesta competència comporta implicar-se, de diverses maneres i en contextos diferents, en la comprensió, el desenvolupament i l'expressió de les idees pròpies i del sentit del lloc que ocupem o del paper que desenvolupem a la societat. Requereix, per tant, comprendre la pròpia identitat en desenvolupament continu, el patrimoni en un context de diversitat cultural i la manera com l'art i altres manifestacions culturals són una manera de veure el món i de transformar-lo.

Indicadors operatius

En completar el batxillerat, l'alumne o alumna...
CCEC1. Contrasta i promou els aspectes singulars i el valor social del patrimoni cultural i artístic de qualsevol època, i hi reflexiona, argumentant de manera crítica i partint de la pròpia identitat, per defensar la llibertat d'expressió, la igualtat i l'enriquiment inherent a la diversitat.
CCEC2. Investiga les especificitats i intencionalitats de manifestacions artístiques i culturals del patrimoni, mitjançant una postura de recepció activa i delit, distingint i analitzant els seus llenguatges i elements tècnics i plàstics, en diferents contextos, mitjans i suports.
CCEC3. Expressa idees, opinions, sentiments i emocions amb creativitat i esperit crític, incidint en el rigor en l'execució de les pròpies produccions culturals i artístiques, per participar de manera activa en els processos de socialització, de construcció de la identitat personal i de compromís amb els drets humans que es deriven de la pràctica artística.
CCEC4. Descobreix l'autoexpressió com a experiència vital, a través de la interactuació corporal i de les diferents eines i llenguatges artístics, enfrontant-se amb autoestima a situacions que fomentin l'expressió i l'acceptació, mostrant empatia i valorant la col·laboració, per expressar i comunicar la seva identitat cultural amb iniciativa, imaginació i creativitat.
CCEC5. Selecciona i integra amb creativitat diversos mitjans, suports i tècniques plàstiques, visuals, audiovisuals, sonores i corporals, per dissenyar i produir projectes artístics i culturals sostenibles, mitjançant la interpretació, l'execució, la improvisació, la composició i la innovació, planificant nous reptes personals i professionals vinculats amb la diversitat cultural i artística i col·laborant-hi.
CCEC6. Planifica, adapta i organitza els seus coneixements, destreses i actituds per respondre amb creativitat i eficàcia a qualsevol exercici derivat d'una producció cultural o artística, utilitzant llenguatges, codis, tècniques, eines i recursos plàstics, visuals, audiovisuals, musicals, corporals o escènics, valorant tant el procés com el producte final i comprenent les oportunitats personals, socials, inclusives i econòmiques que ofereixen.

Interdisciplinarietat

La gràcia de treballar la literatura (i, més concretament, el conte) a l'aula és que es tracta d'un gènere amb tantes formes, temes i tòpics que podem acostar-nos-hi de moltes maneres diferents. La diversitat i la riquesa del relat breu, a més, ens permet fer un treball que es basi, no només en els aspectes típics de l'anàlisi literària (narradors, personatges, figures retòriques...) sinó que també ens facilita aproximar-nos a realitats que abracen aspectes de la societat, la geografia o la història, disciplines que normalment es tracten des d'altres matèries.

Els bons contes —i els de l'antologia, *grosso modo*, ho són, de forma innegable— ajuden a reflexionar no només sobre el fet literari, sinó també sobre moltes altres qüestions que ens afecten de forma individual o col·lectiva. Cada bon escriptor projecta una nova mirada sobre el món, una nova manera de veure'l i d'entendre'l. A través de la seva lectura els alumnes amplien les mires i eixamplen el pensament a noves realitats que, fins aleshores, potser els havien estat vedades. És aquest el motiu pel qual és important que els alumnes llegeixin i

llegeixin bona literatura, perquè en cada nou conte hi trobaran una nova manera de dir alguna cosa que, abans, potser veien, però no miraven. Perquè podran anomenar nous paisatges, descriure noves realitats, afinar nous conceptes que fins ara se'ls esmunyien de forma imperceptible.

La lectura és un acte eminentment individual, però no hi ha cap més plaer que el de compartir lectures i punts de vista. Barrejar mirades i interpretacions dels relats. Cada text pren forma en la imaginació del lector d'una manera independent. I és bo que sigui així. Cal fomentar que cada alumne es faci seu el conte i és necessari promoure la discussió de matisos i d'interpretacions, fer-los veure que es poden fer seus els textos.

Un llibre tan variat de formes i temàtiques com *Còctel de contes*, permet aproximar-nos-hi des de diverses òptiques. Els relats abracen temàtiques que ens fan reflexionar sobre qüestions íntimes o realitats socials i històriques. Els contes més antics ens poden portar a reflexionar sobre història i relacions socials que ara ens semblen remotes. I, al mateix

temps, descobrir a través dels relats, aspectes de la naturalesa humana que encara ens interpel·len en societats modernes. També ens acosten a discussions sobre esperances i anhels.

Les activitats plantejades durant aquesta unitat aniran en aquesta línia. No només sobre la comprensió dels textos, sinó també en la línia d'aconseguir que els alumnes se'ls facin seus. Que els contes els reconnectin amb aspectes del seu entorn als quals potser mai havien parat esment; que els permetin reflexionar i repensar qüestions del passat i del present, que els enfrontin amb projectes de futur. *Còctel de contes* ajuda a ampliar el vocabulari, que és com dir que ajuda a eixamplar la realitat que els alumnes poden descriure, a esbotzar els límits del seu món. I, a punt d'endinsar-se a l'edat adulta, això és un regal irrenunciable.

Avaluació

Com ja s'ha comentat durant la presentació del projecte, la idea global —si se segueix del tot aquesta seqüència didàctica— és que els alumnes facin una sèrie d'activitats al voltant d'uns contes concrets, seleccionats per afinitats temàtiques. En el fons, en sortirà una carpeta d'activitats que s'anirà elaborant al llarg de les classes i que recollirà, sobretot, les reflexions al voltant de la lectura dels contes seleccionats. De manera que, quan es finalitzi, aquesta carpeta serà una síntesi de la lectura d'uns autors amb unes afinitats estètiques i temàtiques concretes.

Per aquest motiu és important que la lectura dels contes els ajudi, també, a fer balanç sobre els seus coneixements literaris. A saber vincular autors i contes. A ser capaços de connectar coneixements i lectures. Que el llibre sigui una invitació a la reflexió, d'entrada, personal, però també si cal col·lectiva, amb la resta de la seva classe. La lectura ha de ser un acte íntim, que s'ha de fer amb calma. Sobretot quan molts dels contes, per una qüestió sobretot de lèxic, reclamen un alt nivell de concentració. Les activitats d'aquesta unitat es proposen com un acompanyament a la lectura. Una forma d'aprofundir en la seva comprensió.

No es proposa una avaluació de tipus finalista, amb vista a aconseguir una nota concreta. Més aviat un acompanyament que faci grata la lectura, que ajudi a aprofundir-hi i a enriquir-ne els matisos. Per aquest motiu es fomenta la discussió de conceptes a classe

i l'exploració d'alguns dels contes en grups cooperatius. Es comença sempre amb una activació dels coneixements previs, per veure d'on parteixen, i es continua el camí contístic a partir d'aleshores. L'activitat final, que consisteix en l'exposició oral d'alguns dels autors i contes a través dels conceptes o idees treballats els dies anteriors, serà avaluada pels mateixos companys. D'aquesta manera es fomentarà l'intercanvi d'opinions i possibles interpretacions dels relats, alhora que ajudarà a millorar-ne la comprensió.

En aquest sentit, doncs, es proposa de fer al llarg del projecte una avaluació continuada i formativa que vagi corregint i matisant la feina que l'alumnat va elaborant al llarg de les classes. Tenint en compte que les proves d'avaluació de la unitat se sostenen, sobretot, en la correcta producció de textos, es proposa un tipus d'avaluació basat en els següents conceptes:

- Bases d'orientació o models per escriure
- Formularis d'avaluació inicials
- Rúbriques d'avaluació, coavaluació o autoavaluació
- Avaluació entre companys
- Avaluació del professor

Basant-nos en el fet que una part important dels treballs de la seqüència didàctica es fa o bé en parelles o bé en grup, em sembla molt important remarcar el concepte de coavaluació. Sovint, els mateixos companys són els avaluadors més durs i exigents amb la feina duta a terme a l'aula. El fet de saber que un company valorarà la teva feina, a la vegada que tu tindràs la possibilitat de valorar-ne la seva, aporta una motivació extra a l'hora d'encarar les tasques didàctiques.

Cal emfasitzar, finalment, que la lectura d'un llibre no és una activitat tediosa (obligatòria!) amb l'únic objectiu de superar-ne un treball o examen i aconseguir una nota positiva. És un procés intel·lectual que, com a estudiants, els ha de resultar engrescador pel que suposa de repte. I fer-los entendre que els pot ajudar a comprendre i explicar el món, també el *seu* món.

Proposta d'activitats

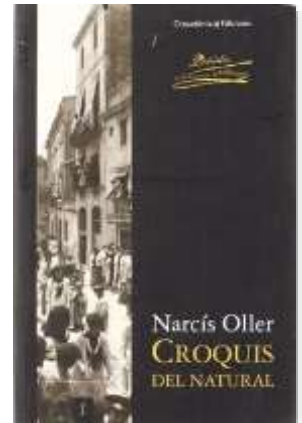
«Natura», de Narcís Oller

Narcís Oller (1846-1930) és un autor que s'inscriu dins de l'estètica del Realisme i del Naturalisme. Aquest darrer concepte té com a gran autor la figura de l'escriptor francès Émile Zola. El Naturalisme va més enllà d'un moviment literari i té una concepció quasi filosòfica, basada en els preceptes de Taine i Comte. Es tracta d'una visió de l'home i d'un mètode per estudiar i transcriure el seu comportament. En destaquen dos aspectes: el materialisme i el determinisme. L'home és un simple organisme subjugat per passions anímiques i, d'altra banda, mai no és lliure perquè està impulsat per una herència biològica i dominat per un medi social dels quals no es pot escapar.

1. Defineix breument el caràcter dels dos protagonistes del conte. Fixa't en els conceptes de "materialisme" i "determinisme". Cerca què volen dir i com es poden relacionar amb el comportament de l'Eloi i de la Tuies.

Els alumnes poden relacionar aquestes idees amb el comportament que mostra l'Eloi en relació a la seva dona. El pragmatisme amb el qual encara la seva situació i com, en realitat, accepta les vicissituds de la vida perquè és allò que s'espera d'un pagès com ell.

2. El títol del conte de Narcís Oller és ben significatiu. A quins aspectes del relat fa referència aquest títol?

3. Quines similituds hi ha entre els cicles de la vida i els dels camps de conreu?

Cal posar èmfasi en la vinculació que hi ha entre la naturalesa dels camps, però també la naturalesa humana. El comportament "salvatge" que tenen uns i altres. Les mongetes necessiten aigua per sobreviure; la Tuies, faci el que faci l'Eloi, ja no podrà viure gaire temps més. És un comportament lògic, el de l'Eloi? És censurable? El títol del conte també es pot vincular al corrent estètic, és clar. I la ironia que agafa el títol respecte el comportament humà...

4. El conte parteix de la dualitat, del dilema. El protagonista es troba en una cruïlla vital i ha d'escollir. A partir de la taula que tens a sota, digues quins elements del text —cerca frases concretes— demostren la tria que fa l'Eloi.

Casa	Camps
Tuies	Mongetar
Mort	Vida
Moral	Pragmatisme
Vida sentimental	Vida laboral

L'Eloi opta sempre pels conceptes de la columna de la dreta. És important que els alumnes vegin la lluita interior que pateix l'Eloi (conflicte) a l'hora de prendre les seves decisions i com sempre guanya l'interès propi.

5. Com justifica l'Eloi la seva tria? Et sembla ètica la seva decisió? Cruel? Lògica? Explica per què sí o per què no.

6. Quin tipus de narrador té el conte? Adopta alguna posició a favor o en contra dels protagonistes?

Aquí s'ha de poder vincular la figura del narrador omniscient com a fotògraf. El conte és pràcticament una escena rodada en un únic espai, una fotografia en moviment d'una situació molt concreta, en què entrem dins la ment del protagonista i veiem com s'autojustifica davant d'una situació límit.

7. Com deixà dit el crític rus Léon Tikhomirov: «Doneu un home a Zola i no parerà fins a trobar-li la bèstia; doneu una bèstia a Oller i aquest no parerà fins a trobar-li l'ànima». Et sembla que aquesta sentència es compleix en aquest conte? Per què?

A Oller sempre se li va "retreure" un substrat romàntic —vinculat a l'estètica del Romanticisme— que feia que no acabés de seguir del tot els preceptes naturalistes dels francesos. Ara bé, això va ser el que va acabar donant-li una originalitat respecte altres autors contemporanis. En aquest relat, però, la humanitat del protagonista queda en una posició realment ambigua. La discussió sobre l'ànima de l'Eloi, la seva moral, pot donar molt de joc a l'hora de debatre-ho a l'aula.

«Parricidi», de Víctor Català

Aquest és un conte que, en origen, forma part del mític recull de l'autora batejat com a *Drames rurals*. Segons Víctor Català, el seu mètode de treball consisteix a agafar models de persones reals i:

«retratar-les al pas, sotjant sos costums i sentiments, expressant-ne els elements dramàtics que contenen i combinant-los de manera que es pugui apreciar agrupant les figures, juxtaposant tons i actituds i distribuint la llum a fi que facin l'efecte que deuen».

- 🧠 1. Reflexiona sobre les paraules de l'autora i pensa quins elements del conte «Parricidi» hi fan referència.

Es pot comentar com els personatges del conte són molt arquetípics —la dona infidel, el marit neci i borratxo, el nen innocent que desencadena l'equívoc— i estan descrits amb unes característiques concretes per tal de conduir al desenllaç final del conte. Tot el poble jutja el que ha passat a partir de les característiques concretes que apliquen als personatges no pas a la realitat dels fets. Es pot reflexionar al voltant de la idea de determinisme social i com això condiciona l'esdevenir dels protagonistes.

- 🧠 2. Víctor Català és el pseudònim de Caterina Albert. L'escriptora va decidir adoptar-lo després de l'escàndol que va suposar una de les seves primeres obres premiades, «La infanticida», un monòleg teatral en què una mare narra com mata el seu fill nounat. L'escàndol que una dona fos capaç d'escriure una obra tan salvatge va convèncer-la d'adoptar el nom d'home a partir d'aleshores. Cerca i llegeix aquest monòleg. Què tenen en comú els títols de «La infanticida» i «Parricidi»?

El monòleg està editat al volum *De foc i de sang*, a Club Editor Jove. La lectura del monòleg permet treballar la lectura en veu alta i veure els elements de crueltat, l'alienació mental a la qual se sotmet la protagonista —parla des d'una mena de sanatori—, que ha estat víctima de l'abús dels homes. Una víctima indefensa similar a la protagonista de «Parricidi».

- 🔑 3. La història presenta un tràgic triangle amorós. Fixa't en els noms dels protagonistes: Lena, Felet, Titet, Pau. Hi veus alguna simbologia?

L'ús dels diminutius de la família protagonista dona un to de familiaritat i afectuositat que contrasta amb la crueltat del conte. Per contra, el personatge de Pau, paradoxalment, és qui pertorba l'equilibri de la llar.

- 🔑 4. Al conte hi ha certs objectes que tenen un simbolisme molt clar. Identifica'ls i digues quin paper juguen al relat.

Podem parlar del ganivet com a joguina infantil que esdevé l'arma del crim, la finestra com a espai d'entrada i de fugida de la maldat, el tros de roba esquinçat que el nen rescata i que serveix per eliminar la prova criminal. La sang que esquitxa el llit i que xopa el marit innocent, etc.

- 🧠 5. El Modernisme és un corrent literari que posa una gran cura en la suggestió del paisatge, en el poder la paraula evocadora de sentits. Al relat de Víctor Català hi ha diverses descripcions que podríem considerar «morboses», identifica-les i digues per què els podem aplicar aquest adjectiu.

Totes les descripcions del cos de la Lena estan fetes amb molt de detall. Cal remarcar el contrast que suposa la descripció quan és viva, un cos delitós i voluptuós, amb quan és morta. L'amor i la mort. Català detalla molt les mateixes parts del cos en els dos estats del personatge.

- 📝 6. Fixa't que aquest conte també podria ser catalogat com a relat de gènere negre o policíac. Escriu una possible crònica dels fets com si fossis un periodista de l'època. Tingues en compte que has d'explicar el relat oficial que ha quedat dels fets. El text ha de ser ordenat i clar. Recorda que per escriure una notícia és important respondre les "preguntes Q".

Qui?:

Què?:

Quan?:

Com?:

Per què?:

On?:

La crònica ha de servir per comparar com el relat oficial no es correspon amb la veritat dels fets i com, per tant, les cròniques periodístiques s'han de llegir sempre amb esperit crític. Cal fer èmfasi en la darrera paraula del conte "justícia" i la cursiva irònica amb la qual l'escriu Víctor Català.

«La Fineta», de Joaquim Ruyra

«La Fineta» presenta la descoberta de la sexualitat per part d'una adolescent i ho fa través del tema de "la bella i la bèstia", que s'insinua sobre un marc de referències duals. L'ambigüitat entre atracció i repulsió davant del sexe per part de la noia acaba interioritzada —ara en diríem *traumatitzada*— després de l'agressió.

1. Relaciona els elements duals que hi ha al conte:

• mar	• vermell
• llum	• instint
• innocència	• fosc
• blanc	• bosc

Quins d'aquests conceptes podem aplicar a la Fineta i quins a l'Home del Bosc?

2. Joaquim Ruyra és un dels grans estilistes de la literatura catalana. Per a ell la prosa és la mateixa poesia alliberada de les "traves de la mètrica". Fixa't en aquest fragment de l'inici del relat:

«Encara és força fosc. Encara la llum del fanal que crema en la cantonada de la casa, davant d'una capelleta, és més potent que la claror de l'alba i fa groguitar un bon tros de paret. Les figueres, els **sarments** i les **garrotxes** negregen pertot arreu. Els arbrets d'**atzavara** semblen grans canelobres apagats abans d'hora. **Arrastellats** a lo llarg de la mar ombradissa, van apareixent, grisencs i **calimosos**, els penyals de la costa, com una llarga processó de fantàstiques verges cobertes amb vels de nuviatge.»

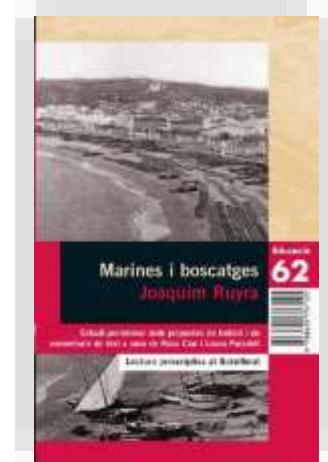
Cerca al [Diccionari Català-Valencià-Balear](#) alguns dels conceptes marcats en negreta. Què tenen en comú els tres primers? Fixa't en la definició de l'últim terme. Hi veus alguna particularitat?

Els tres primers termes serveixen per definir plantes o elements de la naturalesa que configuren un paisatge molt concret, sec i àrid que condueix a la mar. La definició de *calimós* del DCVB té la gràcia que fa servir d'exemple la mateixa frase de Ruyra d'aquest fragment.

Aquesta «llarga processó de fantàstiques verges cobertes amb vels de nuviatge», què creus que anticipa?

Ruyra ja avança que és com si Fineta anés a una mena de cerimònia d'iniciació al matrimoni amb l'Home del Bosc. Sense ella ser-ne del tot conscient, és clar.

Cerca un altre fragment del conte on es faci una altra descripció comparable a aquest fragment. Poden ser-ho la descripció del sol sobre el mar, la passejada per la platja, etc.

3. Fixa't en com definia l'autor la idea de conte:

«El conte, peça xica, no té altre valor que la que li donen la intensitat i l'exquisidesa. Es recomana només per la sobrietat, per l'absència de desperdici. De vegades és una concentració meravellosa que inclou tota l'essència d'una bella novel·la; de vegades, una fantasia que desperta profundes realitats de l'ànima»¹.

Quines et sembla que són «les profundes realitats de l'ànima» que desperta aquest conte? Quin sentit li podem donar a la paraula *basarda* que trobem a l'inici del relat?

Cal parar esment a l'ambigua crueltat del final. La Fineta queda en xoc després de l'agressió però, al mateix temps, troba a faltar el seu agressor perquè sap que és el més a prop que ha estat de complir el desig sexual. Aquesta basarda, aquesta por extrema, ve de fora, però també de dins, d'allò que és capaç de desitjar. Per tant, l'ànima de les persones humanes pot ser molt contradictòria.

4. Penses que el nom de Fineta és casual? Quines connotacions us evoca? Apareix algun altre nom propi al conte? Cerca informació sobre una novel·la breu coetània del conte, *Josafat*, de Prudenci Bertrana, i descobreix com es diuen els protagonistes i què els passa.

Tant el conte de Ruyra com la novel·la de Bertrana juguen amb les variants i deformacions del nom Josep, clara referència bíblica.

5. Abans de la topada amb l'Home del Bosc la Fineta es dedica a divertir-se a la vora de l'aigua. Et sembla que la descripció que fa Ruyra del bany de la Fineta té alguna connotació eròtica?

Resposta oberta. Es pot fer la connexió amb [l'escena del bany](#) de Carmesina a *Tirant lo blanc* (cap. 231).

6. Qui salva del perill la Fineta? El final del conte, com el pots interpretar? La Fineta queda realment salvada?

La família que la salva de l'agressió sexual de l'Home del Bosc la torna a deixar abandonada a casa de seguida. És aquest el motiu pel qual la Fineta troba a faltar el carboner salvatge, perquè, en el fons, té la sensació que era l'únic que, veritablement, li "feia companyia".

7. L'escena de l'agressió a l'aigua està narrada des d'un narrador extern però focalitzat en el punt de vista o les sensacions de la Fineta. Rellegeix l'escena i intenta escriure-la, ara, des del punt de vista de l'Home del Bosc.

Es pot valorar el canvi de perspectiva, el canvi de llenguatge que es pot operar, les motivacions d'aquest personatge fosc, l'origen del seu comportament, del seu desig, on va quan fuig de l'escena...

---

¹ Vg. Coma i Soley (1934: 186-188).

«La compensació», de Josep Carner

Josep Carner (1884-1970) és segurament el millor poeta català de la modernitat. Va ser, però, un escriptor molt versàtil, que es va prodigar també en l'assaig, l'articulisme i el conte. El relat «La compensació» va aparèixer dins del recull *La creació d'Eva i altres contes*. Tots aquests relats havien tingut una primera forma a la premsa de l'època, i havien aparegut a *La Veu de Catalunya*. Durant la dictadura del general Primo de Rivera (1923-1930), Carner segueix enviant articles a la premsa barcelonina, *La Veu*, després *La Publicitat*, i a *El Sol* de Madrid.

1. En quin diari Josep Carner va publicar aquests contes? Va col·laborar amb alguna altra capçalera al llarg de la seva carrera?

Els reculls *La creació d'Eva i altres contes* (1922) i *Les bonhomies* (1925) estan constituïts com tots els anteriors per textos apareguts a *La Veu de Catalunya*. Durant la dictadura del general Primo de Rivera (1923-1930), Carner segueix enviant articles a la premsa barcelonina, *La Veu*, després *La Publicitat*, i a *El Sol* de Madrid.

2. Per quin motiu la premsa d'antany publicava contes als seus diaris? Avui en dia encara es fa? Investiga-ho.

L'accés a la literatura, fa un segle, era més minoritari que avui en dia. Molts escriptors es donaven a conèixer a través del periodisme. Els diaris reservaven espais per a la creació literària. El mateix Carner no només va publicar nombrosos contes a la premsa, sinó també molts poemes. Avui en dia, els diaris també publiquen contes en suplementos dominicals o en períodes estivals. Normalment es tracta d'encàrrecs que permeten l'escriptor treballar sobre una temàtica concreta.

3. Quins elements del conte ens permeten intuir que és un relat que basa la seva gràcia en l'actualitat? Té a veure amb l'espai on es va publicar per primera vegada?

Hi ha moltes referències a fets culturals de l'època. L'espai, els personatges, les referències còmiques... Era un conte que havia de resultar una picada d'ullet a situacions que els lectors del diari de l'època entenien perfectament.

4. El conte es basa en la ironia, en el capgirament lògic del món. Hi ha unes expectatives derivades de la classe social dels personatges que se suposa que s'han de complir. Descricu quines són les característiques de la classe social del Lluïset i quines les de la noia amb qui ha mantingut relacions.

El Lluïset és de classe social benestant, burgès, i la noia és pobre. Un i altra, per desconexença real mútua, esperen de l'altre el que els prejudicis de classe els han ensenyat.

5. Fixa't en la llista d'elements que corren per la Rambla de Barcelona de l'època. Quin paper juguen en el text?

Són elements descriptius molt còmics que ajuden a crear l'ambient de perill (en realitat, fals) en el qual es mou el Lluïset. Ell és un noi de casa bona que està convençut que ha caigut a la trampa de les classes baixes barcelonines i no s'imagina que la noia és igual d'innocent que ell.

6. Fes una llista de les advertències que li fan els pares del Lluïset a l'hora de tractar el seu problema. Hi ha alguna diferència en la manera com es comporten el pare i la mare? Podem deduir alguna cosa sobre com l'han educat?

Tots dos actuen pensant que amb els diners se soluciona tot. Estan convençuts que la noia s'ha aprofitat d'ell i li vol treure fins a l'últim cèntim. La mare és encara més cruel i expeditiva que no pas el pare, que es fa el desentès. Hi ha una burla, també, dels comportaments paterns i materns de l'època.

7. Quina és la gràcia final del conte? La compensació té a veure amb l'expectativa creada?

La noia, al final, demana una compensació molt humil, simple, que no està gens a l'alçada del que s'havia anticipat al lector. Carner ens indica que, en realitat, tots dos personatges eren de bona pasta, innocents. Probablement, si no fos per les diferències de classe que els separen, s'haurien pogut entendre sense malentesos com a parella.

8. El conte es basa, sobretot, en el punt de vista del Lluïset i dels seus familiars. Imagina i escriu quins consells li podia haver donat la tia de la noia de quinze anys, si hagués sabut en quina situació es trobava la seva neboda.

S'hauria d'elaborar un discurs similar al que fan el pare o la mare del Lluïset, però des del punt de vista de la tia. La renyaria? Li diria que tragués el màxim benefici possible del noi? Etc.

«Mariàngela l'herbolària», de Salvador Espriu

1. Amb els anys, Salvador Espriu (1913-1985) va crear tot un imaginari propi que, tant en els contes com en les narracions, es va anar conformant en pobles facticis i conceptes amb valor propi. Fixa't que en aquest relat apareix el poble de Sinera. Cerca informació sobre què era aquest poble i quina és la importància que tenia en l'obra d'Espriu.

Cal veure que Sinera és un nom central a la seva obra, que protagonitza tant relats com poemes, que es forma girant el topònim real Arenys, etc.

2. Espriu, com a narrador, és un dels grans mestres del sarcasme. Cerca exactament què vol dir el concepte *sarcasme* i pensa a quins personatges d'aquest conte es poden aplicar.

El *sarcasme* es defineix com la *ironia mordaç*, és a dir, corrosiva. S'aplica a les descripcions dels personatges de Mariàngela i de Mossèn Saperes. «Com havia pogut emmalaltir vivint envoltada d'herbes salutíferes?» La descripció que es fa de les activitats del mossèn no es correspon del tot amb el que s'esperaria d'algú exemplar que ocupa aquest càrrec.

3. Espriu juga amb la idea del narrador (falsament) ingenu, però darrere de les seves paraules, si ens hi fixem, s'hi amaguen alguns secrets o fets ambigus. Per exemple, quina és la relació que creieu que tenien, realment, la Mariàngela i el mossèn Silví Saperes?

Podem deduir que aquests dos personatges tenien relacions íntimes, ja que es diu que té dispensa papal per a moltes coses. Que ella havia estat una "bona dona i més coses que no em va autoritzar a repetir". O que el mateix mossèn, que semblava tan aficionat a l'herboristeria, no hi va tornar més quan va morir la Mariàngela.

4. Quina imatge vol transmetre Espriu dels habitants del poble a partir de com els descriu el narrador?

Espriu satiritza el comportament humà, la hipocresia dels habitants, l'enveja de les relacions ocultes, la ignorància revestida de paraules pomposes, etc.

- 🔑 5. Espriu era un autor molt minuciós, amb una gran preocupació per la precisió lèxica. Fes una recerca de paraules del text que tinguin a veure amb el camp lèxic de l'herboristeria i de la farmàcia. Aporten alguna particularitat al text?

El lèxic d'aquest tipus aporta una pàtina de científisme que acaba esdevenint irònic si tenim en compte que tant el narrador com la seva família, en realitat, no en tenen ni idea de remeis naturals.

- 🧐 6. Quines diferències observes entre l'humor que gasta Salvador Espriu i el de Josep Carner?

El conte d'Espriu és més àcid. La sàtira de Carner és més amable, empatitza amb el patiment dels personatges, que són presentats com a pobres ximplets. En canvi, Espriu és molt més cruel amb els seus protagonistes.

- 📝 7. A l'enterrament (final p. 66) hi ha una petita mostra de com les xafarderes del poble critiquen l'austeritat del sepeli. Inventa un parell o tres més de veïns del poble i elabora un diàleg creuat en el qual es comentin les característiques de l'enterrament en relació a la imatge tenien de la Mariàngela al poble.

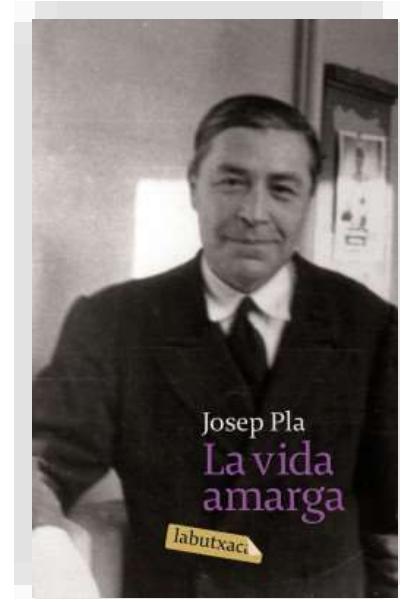
Es pot valorar si els alumnes són capaços de mantenir el to mordaç, el gust per la xafarderia, el malparlar dels altres a llur esquena, el registre refistolat i culte d'Espriu en els seus comentaris, etc.

«Història de Carrau», de Josep Pla

1. Josep Pla (1897-1981) és considerat un dels grans mestres de descripció de la literatura catalana. Fixa't que tota la primera pàgina del conte és una pura descripció del paisatge que li serveix per evocar el personatge que serà el protagonista del relat. Quina és la funció, però d'aquesta descripció?

A banda de situar-nos en un espai concret que permet entendre la vida que mena el personatge, veiem que vincula el cicle de la naturalesa amb el cicle vital del protagonista Carrau. El conte comença i acaba amb l'època de Quaresma, període de mort i de resurrecció, com li passa simbòlicament al protagonista, que té un període d'ascens i posterior estimbada.

2. L'eficàcia d'aquest relat es basa en la seva circularitat. Quina és la relació que hi ha entre la naturalesa del paisatge i la naturalesa del protagonista?

Hi ha una misèria implícita entre la descripció dels llocs per on passa i la pobresa que pateixen Carrau, la resta de jugadors de cartes, els gitanos, etc.

3. Pla vol transmetre algun tipus de moralitat amb aquest conte? Dona una visió positiva o negativa dels éssers humans?

Pla té una visió negativa i pessimista dels éssers humans, éssers inconformistes encara que tinguin somnis humils. Éssers destruïts per l'addicció al joc.

4. Un dels llibres més coneguts de Josep Pla porta per títol *La vida amarga*. Investiga de quin tipus de llibre es tracta i relaciona el significat d'aquest títol amb el contingut de la «Història de Carrau».

Es tracta d'un llibre de narracions memorialístiques que relaten el progressiu desencant de la seva vida dins del món del periodisme com a corresponsal per Europa. El títol és ben significatiu i va com a anell al dit a la situació vital en la qual es troba Carrau.

5. Llegeix aquesta sentència de Josep Pla, dins del seu dietari *Notes disperses*. Quina relació hi veus amb el que s'explica a Història de Carrau?

«El cos humà va caient mentre els alts i baixos del procés vital de la naturalesa fan el seu camí ineluctable» (Notes disperses, p. 165)

Ha de servir per reflexionar sobre la vinculació entre el cicle de la natura, que sempre recomença, com passa en el conte, en relació amb la pujada i caiguda de la vida de Carrau.

 6. Cerca els fragments del text que facin referència a la descripció física de com és Carrau. Un cop destriats, completa la descripció amb les parts de l'aspecte que Pla no hagi esmentat.

 7. El crític literari francès Gérard Genette (1970) va deixar dit que:

«És més fàcil descriure sense contar que contar sense descriure, potser perquè els objectes poden existir sense moviments però no els moviments sense objectes.»

Què et sembla que preval més, en el conte de Pla, la descripció o l'acció?

Hi ha més descripció que no pas acció. Carrau "fa" ben poques coses, en tot el conte, i estan narrades de forma molt succinta, àgil. El mèrit de Pla és precisament aquest, fer enlairar un relat només a partir de la descripció d'uns personatges arrelats a un paisatge i posar-lo en marxa.

 8. Pla és conegut per moltes de les seves sentències. Algunes apòcrifes, d'altres mal citades o esmentades de forma inexacte. Una de les més famoses és aquella que diu que en català s'ha d'escriure de la forma més senzilla seguint l'estructura subjecte + verb + complement: "La porta és verda". Cerca algun fragment del conte que segueixi aquesta màxima.

Per exemple, tot el primer paràgraf de la pàgina 72.

«En el tren», de Mercè Rodoreda

Mercè Rodoreda és una figura indiscutible de la narrativa catalana del segle XX. Va excel·lir tant en les novel·les com en els relats breus. Per aquest motiu, segurament, és de les poques autores que té dos relats en aquesta antologia.

1. «En el tren» és un relat construït com a monòleg. A través de les paraules de la seva narradora en podem deduir també la personalitat. Com definiries la protagonista, psicològicament?

Innocent, extravertida, ingènua, simpàtica, xerraire, valenta, coratjosa, etc.

2. Darrere d'aquest conte que sembla tan planer hi ha un gran treball estilístic per donar versemblança al discurs de la narradora. Quins elements del conte ajuden a transmetre aquest to oral tan característic?

Les interpel·lacions a l'oient, les preguntes retòriques, les interrupcions del discurs. Cal fer veure que el conte s'adreça a un altre personatge i és com si nosaltres, els lectors, fóssim uns altres passatgers del tren que parem l'orella al que explica el personatge.

3. Destria totes les peripècies que han passat a la narradora. Et sembla que ha tingut una vida feliç?

És vídua, se li va morir un fill, ha servit en cases de senyors, ha viscut directament o indirectament episodis de molta violència...

4. A través de tot el relat memorialístic es poden deduir diversos fets històrics. Associa cada fragment amb l'episodi en qüestió i l'any en què va ocórrer.

Fragment	Fet històric	Període
«... em sembla que era l'any que van cremar els convents, oi?»	Guerra Civil	1931
«Quan va morir ja hi havia la República»	Setmana tràgica	1939
«Quan va venir la revolució ja m'ho va dir: 'Ara que el seu marit hauria pogut reposar, perquè els obrers són els amos i els amos són els que hauran de sirgar...'»	Exili republicà	1909

Fragment	Fet històric	Període
«Dispensi, no és pas de la Falange, vostè?»	Proclamació II República espanyola	1939-1975
«però aviat es va acabar, perquè quan van venir els de la boina se'n va haver d'anar a França i va anar a parar al camp del Vernet»	Franquisme	1936-1939

5. Aquest conte és un bon exemple del que el crític nord-americà Northorp Frye va anomenar *l'Ironic mode*. «*In inferior in power or intelligence to ourselves, so that we have the sense of looking down on a scene of bondage, frustration, or absurdity, the hero belongs to ironic mode*» (Frye, 1971: 34). Podem llegir les peripècies de la narradora sota aquesta premissa. És a dir, ens trobem personatges en una posició de poder o d'intel·ligència inferior a la nostra; de manera que tenim la sensació d'observar-los de dalt estant en una situació de servitud, de frustració o d'absurd. Hi ha una oposició entre allò que descriuen o expressen els personatges i allò que nosaltres, com a lectors, gràcies a aquesta veu narrativa, coneixem.

Destria fragments del text on aquesta lectura posi de manifest aquesta bondat, frustració o absurditat de la vida.

La manera com explica com van matar la companya de feina amb qui servia, com va morir el marit, com va recuperar l'herència el nebot, etc.

6. Seguint aquesta línia, diries que aquest conte narra fets còmics o tràgics? És un relat divertit?

Es pot veure com en realitat el conte està ple de fets tràgics i luctuosos, però només la mirada abnegada i innocent de la narradora els converteix en tragicòmics.

7. Imagina que ets l'interlocutor de la narradora del relat. Escribeu un monòleg en el qual explica, posteriorment, les sensacions que has viscut després de passar una estona "xerrant" amb el personatge narrador d'aquest conte.

Es pot jugar a fer una narració més cruel o condescendent amb el personatge. Tant de l'estil, «quina dona més pesada que m'ha tocat aguantar al tren», com de «mira quina pobra dona que m'he trobat avui mentre feia el trajecte...»

«La brusa vermella», de Mercè Rodoreda

1. Aquest és un relat sentimental, que explica una història d'amor platònica. Investiga què vol dir exactament aquesta expressió i justifica per què la podem aplicar a aquest conte.

Un amor ideal, irrealitzable, que és el que viu el narrador del relat. Ara bé, es pot reflexionar si és precisament per aquest motiu que el record que en guarda és tan especial per a ell.

2. Una de les gràcies del relat és la seva focalització. Se'ns expliquen uns fets però, en realitat, allò que obsessiona el protagonista, la noia de la brusa vermella, és el que només pot veure a través de la finestra. Per tant, de manera molt parcial. Explica quina et sembla que és la història de la noia de la brusa vermella. Què li ha passat, per què acaba anant a casa del narrador?

Es pot debatre sobre totes les variants possibles i detalls que ha tingut la història de la noia amb el minyó. Motius de felicitat i d'infelicitat. S'identifiquen amb la figura del narrador? Com a estudiants que són, s'imaginem de viure una situació com aquesta?

3. Podem considerar el narrador allò que els francesos anomenen un *voyeur*? Quines virtuts té mostrar la relació des d'aquest punt de vista?

Com a lectors ens fa mantenir la intriga i la curiositat que sent el mateix protagonista, per exemple. Permet fabular molt més que un relat explícit. La xafarderia mou moltes relacions i també és una espurna per a la literatura.

4. Rodoreda, tant a les novel·les com als contes, posa en marxa sovint un concepte que és el de "correlat objectiu". Investiga d'on prové aquesta idea i quins elements del relat s'hi poden associar.

Concepte encunyat pel poeta T.S. Eliot que es pot definir com un conjunt d'objectes, una situació, una cadena d'esdeveniments que constituïran la fórmula d'aquesta emoció particular, de tal manera que quan els fets externs, que han d'acabar en l'experiència sensible, són donats, l'emoció és immediatament evocada. Al text n'hi ha diversos com la mateixa brusa que dona títol al conte (també sinèdoque de la noia) que simbolitza el desig; la finestra o la persiana, que evoca la curiositat; les flors que fan un efecte de crida, etc.

- 🔑 5. Fixa't que es tracta d'un conte narrat de forma retrospectiva, format per un triangle de conceptes universals: joventut-amor-mort. Quins personatges i accions del conte s'hi refereixen?

Podem parlar de la joventut dels protagonistes, de la història d'amor que viu la noia amb el minyó i l'enamorament platònic del jove narrador. De la mort del seu pare i de la mort de l'amor que viuen els protagonistes.

- 🔑 6. El desenllaç del relat es basa en la idea de puresa que subjau en un amor no consumat. Només un amor d'aquest tipus pot ser pur, autèntic. La noia acaba visitant el pis del narrador. Per què penses que ho fa?

Es pot reflexionar sobre l'amor no consumat, si això facilita que les relacions siguin més sinceres o no. Què penses que cerca la noia quan visita el pis del narrador? Consol, amor...? Són, en aquest cas, una mateixa cosa?

- 🧠 7. Compara quina és la visió del desig que es mostra en aquest conte en contraposició amb «Fineta», de Joaquim Ruyra. Cerca diferències i similituds entre les històries.

En tots dos casos es tracta d'amors no consumats, però en un hi ha la brutalitat d'un personatge que és pràcticament un animal i, en canvi, en el de Rodoreda es transmet una idea de puresa que sembla que acaba deixant un pòsit de pau al personatge. La Fineta queda sempre amb neguit i insatisfeta; d'aquí la foscor del relat. En canvi, el narrador de Rodoreda bateja aquesta situació com a pura.

- 📝 5. Al final del relat deduïm que la noia de la brusa vermella ha sabut tot aquest temps que el narrador l'observava. Escribeu un text des del punt de vista de la noia en què evoqui el record d'aquell veí *voyeur*. Quins sentiments li provocava saber que sempre era present, darrere la finestra?

S'ha de poder reflexionar sobre el punt de vista del relat. Ella en guarda un record similar, al seu? Se'n penedeix d'haver fugit sense haver consumat mai la relació?

«Memòries d'un mirall», de Llorenç Villalonga + microcontes

- ☹️ 1. Aquest conte té la particularitat de tenir un narrador inanimat, un mirall. Per què et sembla que un objecte d'aquest tipus és indicat per ser el narrador d'un conte?

Un mirall permet reflectir allò que veu, permet guardar secrets, és com si hi hagués uns altres "jos" que ens observen des de dins, etc.

- ☹️ 2. Cerca el conte de Quim Monzó «La filantropia del mobiliari» (*L'illa de maians*) i compara'l amb el conte de Villalonga. Quins elements en comú i quines diferències hi trobeu?

Tots dos contes estan narrats per mobles que observen com es mouen i actuen els seus propietaris. Tots són testimonis de secrets inconfessables. Podem arribar a la conclusió que només aquests testimonis "muts" ho saben tot de nosaltres.

- ☹️ 3. El mirall que ens explica la història ha passat tota la vida a Versalles, però ens dona una versió una mica peculiar de tot el luxe que imaginem que es podia viure en un palau com aquest. Escolta i llegeix la lletra d'aquesta cançó de Manel i pensa quins elements tenen en comú amb el conte de Llorenç Villalonga:

«L'espectre de Maria Antonieta» (*Jo competeixo*, 2016)

Clar que arriben dies on tothom li sembla imbècil i opta per callar.
Clar que si es concentra pot sentir perfums exòtics recurrent-li el braç.
Clar que es fa pesada amb els seus contes de carrosses que travessen prats.
No goseu jutjar-la des dels vostres cossos momentàniament tan vius i sans!

Que al tombant de vespre,
quan el sol se'n va,
Maria Antonieta
surt a investigar.

I travessa el trànsit
i es cola allà on vol
per fer por a nenes
i a homes sense son.

I amb altres espectres
es riu dels mortals
asseguda en punxes
de la catedral.

I sobrevolant París desert es diu:

«Maria, ets aquí, tan llesta com et penses i no veus
com els records t'estan mentint, t'estan mentint!»

I es diu:

«Maria, només tu saps com vas arribar a avorrir la vida a l'interior d'aquells jardins, d'aquells jardins!»

Es pot parlar de com el personatge de Maria Antonieta apareix en tots dos textos, veure com es descriu l'avorriment i la buidor que sentien uns éssers humans que, en teoria, tenien tot el que volien al seu abast.

4. Quina imatge es transmet de la vida dels protagonistes del conte i de la cançó? Positiva o negativa? Se'ns fan empàtics com a lectors?

Cal remarcar la doble moral dels personatges, la perversió i l'avorriment en el qual sembla que vivien instal·lats.

5. Seguint l'estil del microconte del mateix Villalonga que hi ha a continuació, titulat «Els reis», agafa algun dels relats de l'antologia *Còctel de contes* i converteix-lo en un microrelat fet, només, a partir d'apunts bàsics per poder seguir-ne el contingut, la moralitat o sentit que li volia donar l'autor.

6. Microcontes. A partir de l'estil del que fa Villalonga, parteix dels següents títols per escriure relats que no vagin més enllà de les 100 paraules. Para esment a la importància del títol, que forma part del sentit del conte.

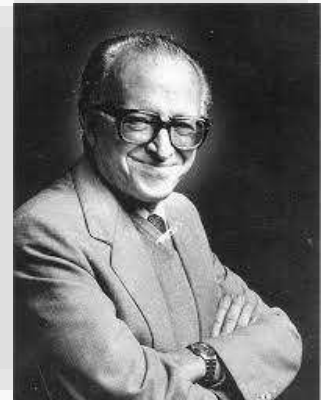
tendresa - il·lusió - classisme - zoofília

«Un crim», de Pere Calders

1. Pere Calders (1912-1994) és un dels contistes més populars i estimats de la narrativa catalana. Reconegut sobretot pel seu do per a la fantasia, l'humor i una fondària psicològica que va molt més enllà de la només aparent senzillesa dels seus textos. Com passava amb Rodoreda, aquest és el motiu pel qual, segurament, n'hi ha dos textos en aquesta antologia. Llegeix-ne, per començar, aquesta asseveració:

«Si la realitat és tan trista –acord mundialment unànime–, les provatures de fugir-ne en seran una conseqüència permanent, i ningú no evitarà que existeixin literats de vida doble, que com a ciutadans s'apuntaran a les associacions de veïns que treballin, però que com a escriptors se sentiran més atrets pel que pot ocórrer amunt o enllà del terrat de la casa on viuen.»
(Calders, 1966)

Quina relació veus entre aquestes paraules i el contingut que s'explica al conte «Un crim»?

Aquí es pot reflexionar sobre el paper de l'escriptor com a creador de noves realitats que parteixen del món que coneixem per fabricar-ne d'altres de factibles però irreals. L'interès per narrar mons diversos que s'allunyen de la quotidianitat de la majoria de les persones.

2. El conte de Pere Calders juga amb humor a combinar l'escena més macabra amb el paisatge més quotidià i banal. A fer veure que darrere de qualsevol realitat amable es pot amagar el personatge més monstruós. Destria els elements del text que donen una patina de normalitat. Quin efecte de contrast et sembla que genera amb el crim que s'hi relata?

Cal fixar-se en la minuciositat de Calders a l'hora d'esmentar concretament espais de Reus com ara el nom del teatre, el nom de la ferreteria on compra la destal, de l'hotel, l'especificitat de dies que va fer el viatge amb tren i el seu horari, els comentaris concrets de la tieta, etc. L'entorn més natural i quotidià fa el contrast macabre amb el fet encara més còmic

3. L'escriptor barceloní va posar moltes vegades en pràctica la idea del "narrador no fiable". Cerca informació sobre aquest concepte i digues si s'adiu o no amb el narrador i protagonista del conte.

Cal comprovar com la gràcia del relat se sustenta en el fet que el narrador va insistint en la sinceritat de les seves paraules i de la seva confessió feta anys més tard, quan en realitat les proves del seu crim són evidents i només la manipulació del llenguatge que fa el seu advocat el salva d'anar a la presó.

- 🔑 4. Seguint en la mateixa línia. Llegeix un altre dels relats més emblemàtics de l'autor, «Invasió subtil», i digueu quins elements en comú trobeu que té amb «Un crim». El podeu trobar [aquí](#).

El joc de Pere Calders consisteix en el fet que la percepció de la realitat dels seus narradors és oposada a la dels lectors. Així es posa en relleu la distància que hi ha entre els fets ocorreguts i la manera com ens els narren els personatges.

- 🧠 5. Al relat «En el tren» de Mercè Rodoreda hem parlat del mode irònic de lectura. Et sembla que també el podem aplicar al discurs que fa l'advocat defensor del protagonista? Quines virtuts et sembla que té l'advocat defensor?

S'ha de posar de manifest la manipulació del llenguatge que fa l'advocat en favor del protagonista. D'aquesta manera Calders demostra com les paraules, ben usades, poden produir uns efectes que capgirin completament la realitat.

- 🧠 6. Compara aquest crim amb el que s'explica a «Parricidi» de Víctor Català. El to del relat és el mateix? En tots dos casos, quina imatge es dona del concepte de la *justícia*?

El to de Calders és absolutament irònic, contrasta amb la gravetat de Català. Ara bé, en tots dos casos els autors mostren una desconfiança absoluta en l'acció judicial, fàcilment manipulable. L'avanç de la literatura durant el segle XX cap a l'autoconsciència narrativa fa que els textos passin de la seriositat de Català a la ironia de Calders.

- 📄 6. Fixa't que a l'inici del relat es fa una petita reproducció de la nota de premsa que va explicar el cas del crim de Reus en el seu moment. La peça, però, acaba dient «Seguiré informant». Després de llegir com va acabar el judici del cas, escriu la teva crònica periodística de com va ser el procediment judicial, què s'hi va dir i quines en van ser les conseqüències.

Aquest text pot servir per treballar el gènere de la crònica periodística i per jugar també amb la idea del periodista crèdul o asèptic. La crònica negra o sensacionalista o el periodisme d'investigació més crític amb les decisions judicials.

«Fet d'armes», de Pere Calders

1. Pere Calders és un de tants autors catalans marcats per la Guerra Civil (1936-1939). Aquest relat n'és una mostra evident. Quina visió de la guerra transmet aquest conte? És la imatge d'una guerra del segle XX?

La guerra és vista com un teatre absurd, gairebé com una mena de decorat on els soldats són actors que hi han de participar seguint un rol marcat pels generals. Actors dels quals no s'espera res més que no sigui seguir ordres. Es poden fixar en l'escenari, que té un aspecte més aviat de guerra de l'antigor o napoleònica, amb un camp de batalla delimitat. Lluny dels bombardejos a civils que es van fer a partir del segle XX.

2. Fixa't en el títol del conte. Quin sentit et sembla que té?

Un fet d'armes sembla que hagi de descriure una proesa militar. En canvi, el conte de Calders narra una discussió molt civilitzada que se salda amb un joc infantil per veure qui en resulta guanyador. Una nova ironia de l'autor.

3. Al conte hi ha diverses afirmacions que resulten ridícules o absurdes, però que traspuen també molta mala llet per part de l'autor. Assenyala'n algunes.

El diàleg sobre els uniformes i com els havien elaborat. La frase que diu, com de passada «(Per allí, la setmana passada hi havia un poble.)», que demostra la devastació que produeix el conflicte. La idea que si ara entren al camp de batalla «més aviat faríem nosa...», la suposada homologació que ha de tenir un enfrontament entre militars per ser vàlid, etc.

4. Calders va escriure també, però, un dietari de guerra anomenat *Unitats de xoc*. Tal com diu el poeta Carles Riba al prefaci que acompanya el llibre: «*Unitats de xoc* és el testimoni d'un home que sent el seu destí individual de sobte endut per esdeveniments que no li són commensurables, i ho accepta, amb l'única condició —però ho és tot!— de mantenir la plenitud humana en el nivell més alt i més pur».

Llegeix aquest petit fragment del llibre, en què Calders justificava la seva participació activa al conflicte amb aquestes paraules:

«Em fa l'efecte que, si no fes el que estic fent, mai més no podria fer escoltar la meva opinió, ni tindria dret a abraçar la meva dona ni seria lícit que eduqués el meu fill».

Et sembla un to semblant al del conte? Quines diferències hi veus? Per què?

Ens podem fixar en el fet que el dietari és un text escrit, en origen, en un moment concret, durant la guerra, i que en canvi el conte és una reelaboració literària feta a posteriori. La lectura d'un conflicte és diferent quan en prens part o quan el recordes anys més tard. El pas del temps aporta sovint una mirada irònica sobre els fets viscuts per assaonar-ne el dolor.

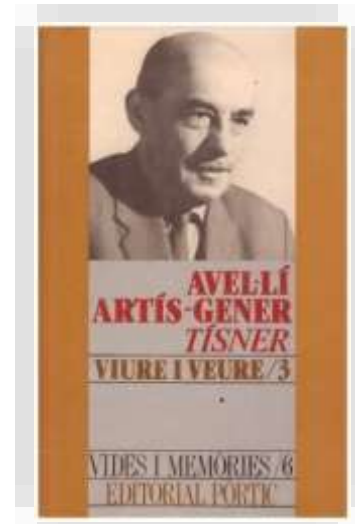
- 5. Reescriu el relat des del punt de vista del paracaigudista enemic. Quin seria, per a ell, el final de la història?

«Carta oberta a la Quimeta Fustagueres i Ripoll», de Tísner

Avel·lí Artís Gener, "Tísner", va ser un artista enormement versàtil, i un dels autors catalans que més va practicar la literatura humorística. Aquest relat n'és una bona mostra.

1. Som davant d'un conte epistolar, és a dir, que té forma de carta. Són textos que parteixen de la funció comunicativa aparentment privada entre un emissor i un receptor concrets, en un moment determinat i amb uns determinats missatges per transmetre. Destria aquests elements dins d'aquesta carta.

- Emissor/narrador
- Receptor/narratari
- conflicte o motiu de la carta
- Missatge a transmetre

2. El títol del conte apareix el concepte de carta "oberta", què vol dir aquest concepte? Us sembla que té sentit?

Hi ha un joc còmic interessant, perquè la carta oberta autoritza que pugui ser pública, fet que humilia encara més la receptora de totes les bromes del narrador i confirma la seva crueltat. És una nova mortificació després del que ha patit que ho vulgui fer públic.

3. Fes una llista de totes les bromes que el narrador fa a la seva dona. Et sembla que realment són bromes innocents?

4. Podem entendre aquesta carta com una carta d'amor? Justifica-ho.

Es pot parar atenció al "narcisisme" del narrador, és gairebé una carta d'amor a ell mateix i a com de divertit es troba. No és gens conscient del dolor que provoca.

5. Tísner va ser un autor molt famós, també, per les seves memòries, *Viure i veure*, que tenen 4 volums. Llegeix-ne un fragment d'aquest capítol i compara quins elements en comú hi ha entre els arguments que dona en Tísner amb el que explica el narrador del seu conte.

Psicologia de la broma psíquicament il·lògica

Per què fem bromes? És un *casus belli*? És l'agressió pel goig d'agredir? Què hi ha darrere de les bromes? Menyspreu, ràbia, enveja? Afany d'humiliació?

Cap d'aquestes possibilitats no s'ajusta al meu cas. He fet bromes monumentals a gent que estimo moltíssim i també he elaborat paranys en els quals cauriem persones desconegudes. ¿Afany de lluir-me, doncs, posant de manifest la torpor mental d'algú? Tampoc no té cap mena de sentit ni em serveix d'explicació. [...] A tots els he fet bromes sinistres, complicades i refinades, generalment de laboriosa execució. I al meu pare, i als meus germans, a la meua dona i als fills i néts. Oi que hauria hagut de cridar un psiquiatre? Doncs també n'he fetes —i ben grosses— a un amic alienista, que no parava de voler-ne escatir el rerefons. [...]

Finalment, ¿per què a unes persones ens agrada fer bromes i que ens en facin i per unes altres ambdues vessants són inacceptables? ¿Qui m'aclarirà tots els dubtes sense ajaçar-me a una otomana i seure al meu costat amb un bloc de notes a la mà?

Viure i veure/3 (p. 291-292)

6. Allarga la discussió! A partir de la carta-conte de Tísner, elabora un relat epistolar amb creuament de cartes (i acusacions) per part d'aquest exmatrimoni del conte.

Ha de servir per treballar el relat epistolar. L'ordre de l'exposició de la carta ha de ser, punt per punt, de resposta a totes les justificacions de la carta anterior.

«Amor etern», de Baltasar Porcel

Baltasar Porcel és autor de novel·les i contes, de llibres de viatges, proses narratives, articles d'opinió, entrevistes i teatre. Algunes de les novel·les són: *La lluna i el "Cala Llamp"* (1963), *Els argonautes* (1968), *Cada castell i totes les ombres* (2008).

- 🔑 1. El conte de Baltasar Porcel conjuga el sarcasme amb la crueltat de les falses il·lusions. Exposa quins fragments del text fan entreveure, com a lectors, que la Florència Callicó està essent enganyada a causa de la seva innocència.

Aquest no és, probablement, el millor conte de l'antologia. Des de les primeres cartes, per exemple, ja es pot intuir quina és la trampa del relat, que avança aleshores de manera previsible perquè, a més, Porcel comença avançant-nos la mort de la soferta protagonista.

- 🧠 2. Compara quins elements tenen en comú aquest conte de Porcel amb el relat «Mariàngela l'herbolària», de Salvador Espriu, que hi ha en aquesta mateixa antologia.

D'entrada cal parar esment al tipus de narrador-observador, al sarcasme de la situació, que ve marcada pel títol irònic del conte. La ubicació en un poble, els enganys de l'amor, etc.

- 🧠 3. El conte se situa en una època històrica molt concreta, comença amb la dictadura de Primo de Rivera i acaba amb ple franquisme. A més, parteix d'un fet real com va ser l'emigració d'una part de la població mallorquina cap a Mèxic que es va produir durant aquells anys. Investiga aquests fets i explica'n els motius.

- 📝 4. Al conte podem veure alguns exemples, en castellà, de la florida prosa de "Riutort", que li escriu les cartes des de Mèxic. Imagina que ets en el lloc de la Florència. Escriu una carta d'amor ben ensucrada, explicant com trobes a faltar el teu promès emigrat a Mèxic.

«Balada», de Jaume Cabré

Jaume Cabré (Barcelona, 1947) és escriptor i guionista, autor d'una obra narrativa de gran rigor conceptual i literari, sens dubte una de les més rellevants del panorama actual a nivell internacional, amb traduccions a una vintena d'idiomes i amb constants reedicions. Ha rebut nombrosos premis literaris. Algunes de les novel·les que ha publicat són *La Teranyina* (1984), *Fra Junoy o l'agonia dels sons* (1984), *L'ombra de l'eunuc* (1996), *Les veus del Pamano* (2004) o *Jo confesso* (2011), entre altres. També ha creat i escrit un bon nombre de sèries, com ara *La Granja* (TVC, 1988-1991), *Estació d'Enllaç* (TVC, 1994-1998), *Crims* (TVC, 2000) o *Ventdelplà* (TVC, 2005-2006).

- ☺ 1. Jaume Cabré descriu de forma magistral en aquest conte l'estúpidesa i els estralls de la guerra. Compara el to del conte de Cabré amb el que has llegit de Pere Calders, «Fet d'armes». Quins elements en comú i quines diferències hi trobes?

Tots dos textos parlen de l'absurditat que suposa la guerra. El de Calders té una mirada més universal i irònica; el de Cabré, tot i no esmentar-se directament, té uns referents autèntics més evidents, com la Guerra dels Balcans. El text de Cabré hi suma la crueltat tot i que jugui amb l'atzar d'una manera una mica dramàtica i efectista.

- ☺ 2. *Viatge d'hivern*, el llibre original on apareix aquest conte, es va publicar l'any 2000. Tenint en compte el paisatge i el nom dels personatges, amb quin referent real de guerra et sembla que estava pensant Cabré quan l'escrivia?

Els noms dels personatges i el paisatge evocuen els Balcans i la guerra que va fer implosionar Iugoslàvia durant els anys noranta del segle passat. A banda, hi ha també una referència religiosa a Déu o Al·là, que es vincula també amb el conflicte ètnic entre cristians i musulmans, que era el teló de fons d'aquest conflicte bèl·lic.

- ☺ 3. Jaume Cabré, a l'epíleg del recull de contes original (*Viatge d'hivern*) on apareix «Balada» afirma:

«Els personatges de contes, com les seves històries, es basen molt en allò que no se n'ha arribat a dir però que hi és».

Explica quins són els elements d'aquest relat que no es fan explícits però que són fonamentals per a la seva comprensió.

Lògicament, d'entrada que el fill de la protagonista té una deficiència intel·lectual. No es diu de forma explícita però se sobreentén per la descripció del seu comportament. Aquest fet és clau per entendre que el final és ell qui, sense saber-ho, acaba matant la seva mare.

- ☹️ 3. El 31 de març del 1991 va caure el primer mort a Iugoslàvia, el primer mort de guerra a l'Europa continental des del 1948: es deia Josip Jović i tenia vint-i-dos anys. Totes les guerres iugoslaves van tenir la seva primera víctima mortal.

Llegeix aquest petit reportatge i relaciona els fets que s'hi expliquen amb el conte de Jaume Cabré.

«Parc Nacional»

En Josip es va repenjar contra les fulles...

–Et passa res? –li va preguntar en Miljenko sense parar de disparar.

–No res. Tot va bé –li va respondre.

En Josip no deia la veritat. Una bala fabricada a Singapur i disparada des d'un rifle fabricat a Iugoslàvia li acabava de travessar el pit d'esquerra a dreta.

–Vaig veure que no estava bé –recorda en Miljenko.

I el que més recorda de tot allò és el que va dir en Josip abans de perdre el coneixement i morir.

–Papi... papi... papi...

Així va caure Josip Jović, el primer mort de guerra a l'Europa continental des del 1948. Abatut poc abans del migdia el 31 de març del 1991. Abatut al parc nacional de Plitvice, setze llacs de color turquesa connectats per boscos espessos i centenars de salts d'aigua. Travessat als vint-i-dos anys per una bala del calibre 5.56 que va penetrar el seu cos com la guerra penetrava el seu país: gairebé sense avisar. [...]

El primer 31 de març després de la guerra, a l'indret on va caure en Josip, s'hi va celebrar una primera cerimònia, espontània. El 31 de març de l'any següent, el 1997, l'Estat croat va inaugurar un contundent monòlit en memòria seva... Josip Jović. Pasqua de Resurrecció del 1991. El primer defensor caigut a la República de Croàcia.

A la cerimònia, hi van assistir ministres, generals i diputats. Però els companys d'en Josip, els qui el van veure morir, no hi van ser convidats. Ni hi han estat convidats cap 31 de març. [...]

La bèstia va començar a rondar pels Balcans exactament aquí, entre salts d'aigua declarats per la Unesco patrimoni de la humanitat. Al seu pas han mort moltes, moltíssimes persones. Desenes i desenes de milers. I tot va començar un dia de Pasqua de Resurrecció, amb una bala fabricada a Singapur que va travessar el pit d'un policia d'elit que va morir dient: «Papi... papi... papi...»

Plàcid Garcia-Planas, *Jazz al despatx de Hitler*

4. Explica quin element concret del text ens permet saber-ne el final. Quin mecanisme fa servir Cabré per ressaltar la sorpresa del desenllaç? Et sembla que el relat podríem catalogar-lo de circular?

La bava de la boca del fill és el recurs que serveix per identificar-lo. La gràcia del text és que funciona de forma retrospectiva. Se'ns dona una informació sobre el fill que sembla innòcua fins que, al final, se'l reconeix precisament com a assassí per aquest motiu. D'aquesta manera, el text acaba tenint, també, una forma circular.

5. Cerca informació del significat de la paraula *balada*. Per què penses que Cabré ha titulat així el conte? Hi pot tenir alguna cosa a veure el títol del llibre del qual forma part (*Viatge d'hivern*)?

El llibre d'on prové el conte de Cabré té molta relació amb les composicions musicals. Una balada és un tipus de cançó tradicional, vinculada a la idea de llegenda o història popular. Aquest conte té un to tràgic similar al de les cançons populars moralitzants.

6. Imagina que ets un periodista de guerra i t'assabentes d'aquesta "notícia" que explica el conte. Com en faries la crònica? Fixa't en l'estil del text que teniu a la pregunta 3.

«Te deix, amor, la mar com a penyora», de Carme Riera

Carme Riera (Palma, 1948) és narradora, guionista i assagista. És doctora en Filologia hispànica i exerceix de professora a la UAB. Es va donar a conèixer l'any 1975 amb *Te deix, amor, la mar com a penyora*, un llibre de contes que, des d'aleshores, no ha deixat de reeditar-se. La seva obra ha estat traduïda a nombroses llengües i ha merescut els premis més importants de les lletres catalanes.

Aquest és, segurament, un dels títols més emblemàtics de la literatura catalana del segle XX. Tant per la nova veu que suposava l'aparició de Carme Riera, com pels temes que tractava i els punts de vista innovadors dels seus personatges.

- 🔑 1. Després d'haver llegit amb atenció el conte. Explica quin és el punt de vista de la narració i quin és el joc d'expectatives que trenca Riera amb aquest relat.

És important assenyalar com Riera trenca la convenció de la relació entre mestre i alumne, que molts lectors interpretaran d'entrada com una relació també de poder entre home i noia. En canvi, i fixant-se en petits detalls, veurem que en realitat està narrant una relació lèsbica.

- 🔑 2. Assenyala quins moments del text ens permeten conèixer realment la identitat de les destinatària del relat i en quins moments la descripció és ambigua. Com aconsegueix Riera aquesta ambigüitat?

Tenim el diàleg en què la narradora diu: «Parles com si fossis ma mare i ella li respon: T'assegur que m'hauria agradat ser-ho». Al final ella diu que tindrà una filla i que li vol posar el nom de la seva amant: Maria.

S'ha de parar atenció que el mecanisme més obvi és que es tracta d'un conte dirigit a un "tu", de manera que partint d'aquest fet, no s'especifica si aquest tu és home o dona.

- 🔑 3. Explica quin és el simbolisme que té el mar en aquest conte i quin és el sentit del terme penyora. Té alguna cosa a veure amb el fet que el conte s'esdevingui, en gran part, a Mallorca?

La mar és l'indret en el qual consumen el seu amor, però és també la distància que separa les amants un cop la narradora ve a estudiar a Barcelona. La mar és, doncs, el testimoni del seu amor i és el que en pot restar com a penyora, com a prova de la seva existència.

4. Amb «La brusa vermella» de Rodoreda, hem parlat del correlat objectiu. Quins elements d'aquest conte et semblen que podrien associar-se a aquest concepte?

D'entrada, lògicament, la mar que separa les dues amants.

5. Seguint amb l'esbotzament dels convencionalismes i de les expectatives lectores. Fixa't què estudia la narradora i quina assignatura impartia la seva amant. Es tracta d'una disciplina habitual entre dones?

Fer la carrera de ciències exactes i ser professora de matemàtiques esdevenen, també, maneres d'engalipar el lector; de manera que se'l porti pel camí de creure que la persona madura de la relació es tracta d'un home. També hi ha un contrast clar entre persones que han estudiat unes ciències, molt associades a la racionalitat, que, en canvi, es deixen endur per la passió.

6. El llenguatge del text, molt líric, podem dir que està farcit de figures retòriques com ara metàfores, comparacions o hipèrboles. Identifica'n algunes, començant pel títol. Quina funció et sembla que fan al text? Et sembla creïble?

Aquest llenguatge poètic tan connotat ajuda a afavorir el to desesperat, vessant d'amor, que vol transmetre el text. El títol ja presenta un joc eufònic entre amor, la mar (l'amar) i la penyora.

7. Compara la llengua de Carme Riera amb la de Llorenç Villalonga i la de Baltasar Porcel. Quins elements et sembla que tenen en comú? Quines diferències? Posa'n exemples de vocabulari o de terminacions verbals en concret.

Si ens hi fixem bé, veurem que la llengua de Porcel és la més acostada a l'estàndard. En canvi, Villalonga i Riera fan servir més la variant mallorquina, sobretot a l'hora d'encarar els diàlegs.

8. Compara aquests fragments dels tres contes d'autors mallorquins i reescriu-los adaptant-los a la teva variant dialectal.

Déu poderós, que formosa que era, la senyora Pompadour! Fins a tal punt pareixia un àngel, que no tenia cap necessitat d'ésser-ho... I vos asseguro que no ho era. No espereu de mi una col·lecció d'anècdotes picants. Els miralls tenim fama de cínics, però jo som un mirall ancià i, més que reflectir, em conformo ja a suggerir.

Memòries d'un mirall, Llorenç Villalonga

Gronxava l'engronssadora, sota l'ametller florit, i era el bolic en balanceig un garbuix vaporosíssim de mussolines agitades, de somriures fràgils com de conill, de tirabuixons daurats.

Amor etern, Baltasar Porcel

–Què vols?

–Res.

–Em cridaves?

–És que no hi eres. ¿Vols explicar-me què et passa?

–Els darrers dies de curs són esgotadors. Me cans. No veig res clar, i tu em preocupes. Vaig ésser massa feble engrescant-me en aquella aventura de què et deus penedir. Ara la teva vida ha pres un caire diferent... I me n'alegr. En Jaume val molt, a més a més...

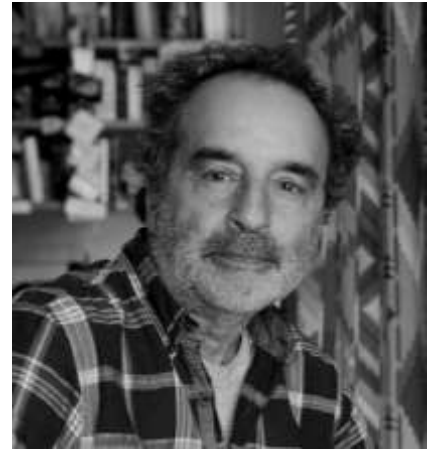
Te deix, amor, la mar com a penyora, Carme Riera

- 9. Llegeix el conte «Cerezo rosa», de Ramon Solsona. Localitza en quin moment sabem qui n'és el narrador.
- 10. Escriu un text en el qual no es pugui saber el gènere del narrador ni dels protagonistes. Pots inspirar-te en els mecanismes que fa servir Riera i que hem analitzat a la pregunta 2.

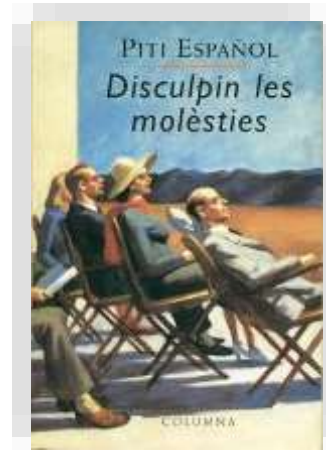
«Amor desesperat», de Piti Español

Pere Jordi Español i Castells, conegut artísticament com a **Piti Español** (Barcelona, 1954) és un guionista català llicenciat en Història Moderna per la Universitat de Barcelona. Ha escrit guions de programes i sèries de televisió per TVE i TV3 i de pel·lícules. També ha escrit diversos llibres i alguna obra de teatre. Actualment també és professor de guió i de diàlegs a la Universitat Pompeu Fabra.

1. Probablement, aquest sigui un dels contes més “postmoderns” de l’antologia. Digues quins elements de la cultura de masses són necessaris per entendre el conte i per què és un relat que va més enllà del que havies llegit fins ara.

Es tracta d’un conte que no es pot entendre si no es tenen referents com la televisió, els culebrotos sudamericans i tot l’imaginari que hi està associat. Aleshores, es tracta d’una literatura basada en referents de la modernitat. Un lector que no miri la tele (ni conegui un determinat tipus de sèries) no entendre la gràcia del conte.

2. El conte juga amb un doble nivell de trama. Identifica'ls i digues quins elements permeten distingir-los. Tenen alguna cosa en comú? Para esment al final.

Hi ha la trama del culebrot que es va superposant a la trama real de la relació sentimental dels personatges. La llengua que fan servir per expressar-se (el canvi de català a castellà) ajuda a distingir molt la situació. La gràcia és la simultaneïtat que acaba conduint a un final idèntic (la mort del narrador i protagonista) per a les dues trames.

3. Compara la visió de l’amor que hi ha en aquesta tràgica història amb la de «Parricidi», de Víctor Català. Quines similituds i diferències hi veus?

La narrativa de la postmodernitat és molt més irònica i autoconscient, els crims passionals (que també és el tema de Parricidi) ja són tractats des d’una òptica d’espectacle televisiu. Piti Español juga a barrejar realitat i ficció.

4. En quin temps verbal està narrat el conte? Què aporta això al relat? El desenllaç hi té alguna cosa a veure?

La narració en present aporta dinamisme i vigor al relat. A més, com que al final al narrador mor “suïcidat” entenem que és impossible un relat retrospectiu.

5. Per parelles o grups de tres, prepareu un petit guió i una posterior representació teatral d'una situació tòpica sentimental de culebrot com la que relata aquest conte. Teniu les següents opcions.
- Una parella que fa sis mesos que viu apassionadament enamorada descobreix, per un atzar monstruós, que són germans per part de pare.
  - Un home gran del barri del Fort Pienc que ha perdut el fill en un accident de cotxe cerca consol en la seva jove (que lògicament ha quedat vídua). Les trobades acaben derivant en un enamorament entre sogre i jove. La sogra (i, per tant, mare de l'home mort) els descobreix.
  - Una dona madura de Mataró descobreix que el seu marit l'enganya amb una altra. Fa veure que el perdona però un dia que ell cau a la piscina del xalet on viuen i li demana ajuda (té una cama trencada, enguixada, i no pot nedar) ella se'l queda mirant des de la vora de la piscina i deixa que s'ofegui.
  - Un home ha crescut tota la vida pensant que és el fill adoptat dels masovers d'una finca vinícola del Penedès. S'enamora i s'embolica amb la rica propietària de la casa. Un temps després, descobreix que, en realitat, ella és la seva mare biològica que el va donar en adopció als masovers per dissimular que era fill d'una relació incestuosa amb el seu germà (per tant, el seu pare i el seu oncle són la mateixa persona).

«Cartes a l'Avui», de Màrius Serra

Màrius Serra (Barcelona, 1963) és, probablement, un dels escriptors catalans contemporanis més enginyosos. Creador de continguts ludolingüístics, és considerat el deixeble més avantatjat d'Avel·lí Artís Gener "Tísner". Una mostra d'això és aquest relat.

1. El conte es basa en el creuament de cartes dels lectors enviades al diari *Avui*. El conte és ple de referents de la cultura i la idiosincràsia catalana de finals del segle xx. Fes una cerca d'aquests elements (noms de personatges esmentats, d'esdeveniments històrics...). Els coneixes tots? Quina idea volia transmetre Màrius Serra amb la seva inclusió al conte?

Hi ha múltiples referències a personatges vinculats al món de l'esport, concretament del futbol (el periodista Butanito, els presidents històrics de Barça i Madrid (Núñez i Mendoza), els Boixos Nois; també referents intel·lectuals com ara Espriu; tragèdies esportives com l'allau humana de Heysel, etc. La inclusió de tots aquests elements conjuga la contemporaneïtat dels referents que poden aparèixer en el dia a dia de qualsevol diari. En aquest sentit, es pot fer la reflexió que és un conte que ha envellit, perquè segurament la gràcia radicava en bromes que ara mateix, sense conèixer aquests referents, són difícils de capir.

2. El relat de Màrius Serra té tants narradors com personatges escriuen cartes creuades al diari per discutir les proclames que han fet els seguidors radicals del Barça. Intenta definir el caràcter psicològic de quatre d'aquests personatges. Et sembla que el nom i l'origen hi tenen alguna cosa a veure?

Es pot veure com a través de l'*usus scribendi* Màrius Serra caracteritza els personatges com a més cultes, incultes o refinats, amb les seves obsessions particulars. Els noms també estan plens de jocs de paraules.

3. Darrere de les cartes dels diversos personatges, també hi traspua una paròdia de certes actituds polítiques, més catalanistes, espanyolistes o neutrals. Destria els personatges que es podrien adscriure a cadascun d'aquests dos grups:

Catalanistes	
Espanyolistes	
Neutrals/ apolítics	

4. El conte de Màrius Serra sembla, d'entrada, que parla de futbol, però amb el pas de les cartes van apareixent diverses subtrames derivades que van embolicant la troca. Identifica-les.

S'hi parla d'esport, de política, de llengua, d'etimologies, de poesia, d'onomàstica...

5. Màrius Serra fa un esforç per representar un idiolecte per a cada narrador. Cerca, en cas que no ho sàpigues, què és un *idiolecte*, i busca en les cartes, paraules o expressions que ajudin a caracteritzar la forma d'expressar-se dels seus protagonistes.

m. [FL] Conjunt dels usos d'una llengua propi d'un parlant.

6. Uns anys més tard, l'escriptor Vicenç Pagès Jordà va escriure un conte similar al de Màrius Serra, titulat, en aquest cas, «Cartes a *La Vanguardia*» (dins del recull de contes *Exorcismes*, 2018). Cerca'l i estableix els paral·lelismes i les diferències entre el text de Màrius Serra i el de Pagès Jordà.

Tots dos tenen una estructura idèntica, però el de Pagès Jordà cau encara més en una discussió ridícula sobre com s'ha de fer servir el paper de vàter. En tots dos casos serveix per veure com una petita discussió pot créixer i agafar derivades temàtiques insospitades i còmiques. El text de Pagès Jordà, però, acaba sent més "útil" perquè no fa servir tants referents de personatges reals com el de Màrius Serra i, per tant, es pot llegir de forma més descontextualitzada.

7. Actualment, les cartes als diaris han perdut vigor a causa de l'empenta dels diaris digitals. Segurament, les discussions que es podien generar entre cartes de lectors, com les que parodiava Màrius Serra, s'han traslladat als comentaris de lectors de notícies o d'articles.

A partir de la [notícia següent](#), elabora un conte fet a partir de comentaris creuats de diversos lectors de la notícia, en la qual es mostrin favorables o preocupats amb els fets que s'hi expliquen. I que, amb el pas dels comentaris, derivi també en altres discussions laterals com el conte de Màrius Serra.

Hauria d'haver-hi un mínim de quatre personatges perquè la discussió tingui sentit amb la idea de generar discussions creuades, excursos, subtrames, etc. Es poden pensar abans en la personalitat dels personatges, quin caràcter tindrien, com s'expressarien i els motius; per tant, que els portarien a entrar en xoc amb els altres lectors.

Qui va matar l'os Cachou? La Fiscalia manté l'acusació per a dos dels sospitosos

La Fiscalia demana arxivar la causa contra quatre investigats per la mort de l'os, però manté l'acusació contra un agent de Medi Ambient i un exconseller del Conselh Generau d'Aran

Redacció

09/04/2022 - 20.50 Actualitzat 11/04/2022 - 22.08. Notícies 3/24

Quan es compleixen dos anys de la **mort per enverinament de l'os Cachou**, a la **Vall d'Aran**, la Fiscalia demana **arxivar la causa contra quatre dels sis investigats** en considerar que no hi ha prou proves per inculpar-los. La investigació implicava funcionaris del govern aranès, caçadors, ramaders i apicultors de la comarca.

En canvi, la Fiscalia creu que sí que es pot demostrar la implicació en la mort de l'os d'un agent de Medi Ambient del Conselh Generau d'Aran i d'un exconseller d'aquesta administració. Se'ls investiga pels **delictes contra el medi ambient, revelació de secrets i prevaricació**.

L'acusació, integrada per **entitats ecologistes i animalistes**, reclamarà penes de presó.

Vinculen els fets a una plataforma antiós

La investigació dels Mossos d'Esquadra va descobrir que els investigats formaven part d'una **plataforma antiós** formada per unes 200 persones, en què suposadament s'hauria planejat la mort de l'os Cachou.

Els **Mossos d'Esquadra** i els **Agents Rurals**, en col·laboració amb el **Conselh Generau d'Aran**, també van revelar que un dels investigats estaria facilitant informació confidencial de la localització dels ossos a la zona a un grup en què hi havia una persona vinculada a **moviments contra la presència d'ossos al Pirineu**.

Enverinat mesos després d'haver atacat bestiar

Els **agents de Medi Ambient del Conselh Generau d'Aran** van trobar el cadàver de l'os el 9 d'abril del 2020 a les muntanyes de **Les**, prop de la frontera amb França.

El cos de l'animal, de 6 anys d'edat, es va poder localitzar gràcies al sistema GPS que portava i que havia detectat que no es movia. La necròpsia va determinar que **en Cachou havia estat enverinat amb etilenglicol**, un producte químic present als anticongelants de cotxe.

L'autòpsia va determinar que l'animal va morir enverinat (Agents Rurals)

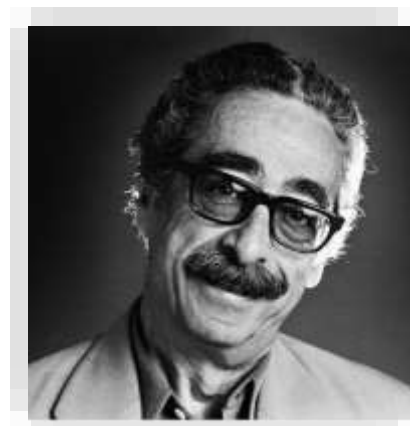

A la tardor del 2019, l'animal havia protagonitzat atacs a bestiar i havia matat cinc cavalls en 15 dies, fet que **havia generat controvèrsia a la comarca**. La situació va provocar la reacció del **síndic d'Aran, Francesc Boya**, que va demanar «la retirada immediata de l'os Cachou» després de cinc atacs en poc més de dues setmanes i va instar les administracions a reaccionar «de manera immediata».

«El cens total», de Manuel de Pedrolo

Manuel de Pedrolo (1918-1990) és un dels escriptors més versàtils de les lletres catalanes del segle xx. Autor de novel·les, contes, poesia i teatre, va ser també un dels introductors de l'anomenada literatura de gènere. Això inclou la ciència-ficció, la policíaca o negra i fins i tot l'eròtica. En aquesta antologia tenim un exemple de relat de fantasia.

1. Explica quin element de ciència-ficció hi ha al text i descriu de quina manera l'introdueix Pedrolo. Et sembla creïble? Quina actitud mostren els personatges envers l'element fantàstic?

Pedrolo fa ús de l'element fantàstic amb absoluta naturalitat, com si fos simplement un fet ocult que la majoria de la població és millor que no conegui: la idea que en realitat sempre vivim les mateixes persones que, quan morim, tornem a néixer en un altre lloc. El narrador queda tan fascinat pel descobriment que només hi troba avantatges personals.

2. Pedrolo va ser sempre un autor amb una forta consciència de classe social i nacional. Cerca quins elements del text et sembla que denoten que hi ha una crítica social i antiracista.

La recerca que fa de la nova identitat de la seva dona morta el porta a un barri degradat on hi viuen persones negres sense recursos, que viuen apartats de la resta de la població. Hi podem llegir una crítica implícita a aquest model de societat que segrega les persones pel color de pell.

3. Et sembla que aquest conte es pot catalogar, també, com una història d'amor? Per què? Hi veieu, però, alguna cosa també perversa?

Al final, el protagonista actua impel·lit per recuperar la seva dona morta. És un home solitari que vol recuperar el seu amor. Ara bé, el fet que trobi que és una nena i decideixi, tanmateix, esperar-se crea una ambigüitat moral respecte el personatge molt interessant a debatre a l'aula.

4. Per què penses que Pedrolo situa el conte als Estats Units? Hi aporta alguna cosa que es desenvolupi en un país llunyà al nostre?

Es pot debatre sobre si és una qüestió de referents literaris, la ciència-ficció, aleshores, estava dominada per la narrativa nord-americana (Asimov, Bradbury, etc.) o si el fet de situar-la en indrets remots per als lectors catalans ajuda a fer-la més "creïble" que si la descoberta del cens total és fes en un local de Pontons o Matadepera.

5. En un moment determinat del conte, el protagonista descobreix el nom i la data del naixement i defunció d'alguns dels seus "jos" del passat. Joga a imaginar quina va ser la vida d'alguns d'aquests personatges i fes-ne una síntesi.

El text ha de permetre imaginar altres existències en llocs diferents però mantenint algunes de les característiques psicològiques del personatge del relat de Pedrolo.

«L'escombriaire mai no truca», Ofèlia Dracs

1. Ofèlia Dracs és el nom d'un col·lectiu d'escriptors. Investiga com es va formar i quins objectius tenien. Hi ha algun autor dels que hi ha a l'antologia que en formés part?

El nom DRACS és un acrònim format pels cognoms Desclot, Rendé, Albanell, Cabré i Soler, els fundadors del col·lectiu. Jaume Cabré és un altre dels autors d'aquesta antologia. Un dels objectius del grup era dotar la literatura catalana de mostres de gènere, com ara el negre o l'eròtic.

2. Fixa't en el títol del llibre del qual forma part aquest conte, *Negra i consentida*. Quin tipus de llibre era? Té alguna cosa a veure amb l'objectiu fundacional del col·lectiu?

Es pot reflexionar sobre la importància de les antologies literàries, el valor didàctic i de canònic que poden suposar. *Negra i consentida* és un llibre *ex professo* de relats policíacs per normalitzar aquest gènere en català. És una clara mostra dels objectius que tenien els autors amagats rere el pseudònim Ofèlia Dracs.

3. El títol del conte parodia un referent literari, i també cinematogràfic, molt famós. Investiga quin és i explica quin sentit té en relació amb el relat.

Es tracta del títol *El carter sempre truca dues vegades*, novel·la de James M. Cain i posterior pel·lícula protagonitzada per Jack Nicholson i Jessica Lange. També narra una història en la qual uns amants es volen desfer del marit.

4. Podríem definir aquest conte com una narració encadenada? Per què? Què aporta aquesta tècnica?

Els punts de vista dels protagonistes de la història es van superposant com en una cursa de relleus. On acaba la narració d'un comença la de l'altra. La gràcia és que cada final sembla tancat, però la continuació que en fa el següent personatge obre noves perspectives i sorprèn el lector.

5. Com definiries els personatges d'aquest conte? Et semblen intel·ligents i racionals? O es mouen empesos per la passió?

Més enllà de com defineixin els personatges, és interessant parar esment al fet que amb el canvi de punt de vista també canviem la percepció que tenim de la psicologia dels personatges. Fins al punt que aquell que durant tot el conte semblava més pusil·lànim, en Totó, acaba resultant el més fred i cruel.

6. Destria quins elements del conte fan que el puguem definir com a relat de *gènere negre*. Hi ha altres elements que el podrien acostar a altres gèneres?

A banda de la trama criminal, també és un relat que conté elements humorístics i eròtics. Més que un relat "negre" clàssic, ja en seria una paròdia.

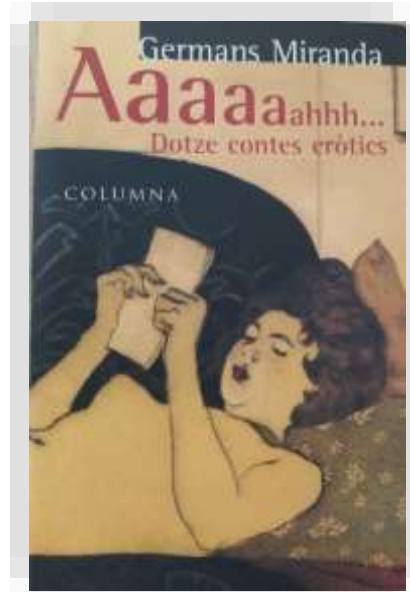
7. Escriu una narració encadenada com la que teniu en aquest conte. Ha de tenir un mínim de tres personatges que han d'explicar la història de manera lineal però canviant-se el punt de vista en moments clau del relat.

«Vasectomia precoç», Germans Miranda

1. Investiga qui eren els Germans Miranda i quina és la seva obra. D'on treuen aquest nom? Hi ha algun altre autor del recull que en formi part?

El nom de germans Miranda es deu al fet que, a les solapes, els autors signaven amb el seu primer cognom i afegien el segon cognom Miranda per fer l'efecte que tots eren germans. Piti Español va ser un dels fundadors del col·lectiu i és l'autor que apareix també antologat a *Còctel de contes* amb el conte «Amor desesperat».

2. Aquest conte –que, de fet, no apareix sencer– prové d'un recull de narracions eròtiques titulada *Aaaaaahhh...* Cerca informació sobre aquest tipus de literatura i digues si et sembla que el conte aconsegueix la seva funció.

En realitat, el conte, com a mínim el fragment que hi ha aquí, és més humorístic que no pas eròtic, en el sentit que narra les paranoies adolescents per intentar mantenir relacions sexuals amb una noia.

3. El conte té forma de dietari adolescent. «Es tracta de textos que sorgeixen amb el pretext de deixar constància escrita de l'experiència viscuda dia rere dia, en un període més o menys llarg de temps i, normalment sota una motivació que determina el caràcter de les anotacions» (Grau, 2016: 150). Fixa't en les següents característiques i digues quins elements del text s'hi poden relacionar.

Característiques	Exemple del conte
Mínima distància entre els fets viscuts i el moment de parlar-ne	
Més tendència a la valoració subjectiva ocasional que a l'objectivitat global	
Esriptura sota la influència de les emocions	
Prioritat a les impressions diàries davant dels antecedents	

Característiques	Exemple del conte
Desconeixement del que succeirà després dels fets explicats	

4. S'acostuma a distingir entre dietaris tipus "anecdolari", el que pretén aixecar acta de la quotidianitat, sense entrar en valoracions generals, i el "reflexiu", que no parla tant d'anècdotes com de sentiments i sensacions íntimes, relacionades amb l'experiència. De quin tipus creus que es tracta el d'aquest conte?

És un text clarament anecdolari, tot i que, sense que el narrador se n'adoni, va desvetllant també una sèrie de reflexions que van descobrint-ne la psicologia i, sobretot, la ingenuïtat respecte els seus coneixements sobre les noies i sobre el sexe.

5. Moltes obres protagonitzades per adolescents acostumen a tenir forma de dietari. Per què creus que és així? En coneixeu algun altre exemple?

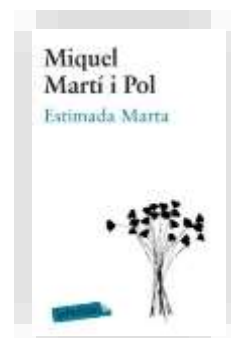
L'adolescent es caracteritza per ser algú apassionat, que se sent marginat del món. La forma de dietari és òptima per entrar a la intimitat dels seus narradors, que acostumen a tenir vides avorrides contades amb molta èpica i passió.

6. Com definiries els protagonistes del conte? Et semblen personatges creïbles?

Resposta oberta.

7. Al final del relat, hi ha una referència a un llibre que es diu *Estimada Marta*. Investigueu de quin llibre es tracta i quina funció persegueix l'anònim Miranda amb la inclusió d'aquest llibre.

Es tracta del famós llibre de poemes de Miquel Martí i Pol. Que el nen en faci servir uns versos de forma matussera banalitza el seu valor i té un efecte molt còmic si coneixes l'obra i l'actitud greu del poeta de Roda de Ter.

8. Després de llegir el conte, imagineu que la Marta també porta un dietari secret. Feu-hi algunes entrades amb les seves experiències del dia a dia al costat dels nois de la seva classe.

Hauria d'haver-hi un mínim de cinc entrades de dietari. Es pot jugar a fer un text mirall al del protagonista del relat, explicant el dia a dia de la Marta en contraposició al narrador del conte, destacant els moments en què coincideixen els dos personatges i quines impressions li generen a ella.

Còctel de contes. Exposició oral

Després de llegir i reflexionar sobre els contes de l'antologia, us proposem que feu una exposició oral en petits grups. Per fer els apartats de recerca d'aquest treball, NOMÉS podeu consultar les pàgines web següents:

Lletra UOC <https://lletra.uoc.edu/ca/noms-propis>

Associació Escriptors en Llengua Catalana (AELC) <https://www.escriptors.cat/autors>

Diccionari de l'Enciclopèdia <https://www.enciclopedia.cat/>

Diccionari IEC <https://dlc.iec.cat/>

Diccionari Català-Valencià-Balear <https://dcvb.iec.cat/>

Cerqueu informació sobre l'autor/a del relat i responeu:

- Lloc i data de naixement (i de defunció, si ja no és d'eixe món)
- Obres més destacades
- Amb quin corrent literari se'l pot relacionar?
- Exposeu, breument, quin és aquest corrent literari i quines eren les seves característiques principals.

Sobre el conte...

Justifiqueu amb exemples del text cadascun dels apartats

- Noms dels personatges protagonistes. Entre un i tres personatges per conte.
- Amb quins adjectius els podeu definir?
- Cerqueu tres paraules del conte que no conegueu i escriviu una frase en què demostreu que n'heu entès el significat.
- Estructura del conte i desenllaç
- Tipus de temps de la narració
- Procediments narratius
- Punt de vista i tipus de narrador
- Estil
- To narratiu i registre lingüístic
- Quins dels elements de la narració es poden vincular amb el corrent literari de l'autor? Es pot tractar de la temàtica, del vocabulari, del tipus de personatges, recursos estilístics...

A partir de la fitxa elaborada haureu de preparar una exposició sobre l'autor/a i el seu conte.

Aquí teniu les **pautes** per elaborar la vostra exposició oral sobre els contes que formen part del llibre *Còctel de contes*. Es tracta de treballar sobre un dels contes per fer-ne una presentació a classe en grups de 2 o 3 alumnes.

- La durada no pot ultrapassar els 12-15 minuts.
- Es valorarà l'adequació dels continguts, així com la claredat expositiva i el rigor formal (correcció lingüística, ordre, etc.).
- Es podran fer fins a quatre exposicions en una mateixa classe.

Apartats:

1. Breu informació biogràfica de l'autor/a
2. Període, moviment, etapa, època, etc. a què pertany l'autor/a
3. Breu referència al llibre del qual forma part el conte
4. Comentari del conte. En aquest punt caldrà seguir mínimament l'esquema donat a la fitxa anterior
5. Torn obert de preguntes dels companys

Material que heu d'utilitzar:

- Edicions del llibre *Còctel de contes*
- Material del dossier de la seqüència didàctica *El Conte* (disponible al Classroom)
- Consulta a les webs
  - a. <https://lletra.uoc.edu/ca/noms-propis>
  - b. <https://www.escriptors.cat/autors>
  - c. <https://www.enciclopedia.cat/>
- Altra bibliografia (prèvia consulta amb el docent)

La resta de grups avaluaran les exposicions dels seus companys a partir dels següents paràmetres:

RÚBRICA D'AVALUACIÓ DE LA LECTURA EN VEU ALTA				
	1 FALTA MILLORAR	2 SATISFACTORI	3 BASTANT BÉ	4 MOLT BÉ
POSTURA CORPORAL	La postura és encongada i el lector o lectora balanceja .	L'esquena està bastant recta però el lector o lectora balanceja .	L'esquena està recta i no hi ha balanceig .	Té una postura natural, amb l'esquena recta i els peus ben plantats a terra. Les cames estan ben estirades i l'aire surt des de la panxa.
DICCIO (VOCALITZACIÓ)	El text ha estat llegit amb poca claredat. No s'ha entès .	El text ha costat d'entendre . Algunes paraules no s'han captat.	El text s'ha entès bé , però amb alguns errors d'articulació i pronúncia.	Hi ha hagut una bona articulació i pronúncia. El text s'ha entès molt bé .
ENTONACIÓ FLUÏDESA	No hi ha hagut seguretat en la lectura. En ocasions mostrava dubtes i ha sil·labejat .	En llegir, s'han canviat i omès alguns mots o sons .	La lectura ha estat adequada, tot i que hi ha hagut alguns dubtes a l'hora de llegir algunes paraules.	La lectura s'ha fet adequadament . No hi ha hagut ni dubtes ni errors en llegir les paraules.
INTERPRETACIÓ EMOTIVA	No s'ha transmès gens l'emoció dels personatges . La lectura sempre ha mantingut amb el mateix to. No ha gaudit gens de la lectura.	S'ha transmès una mica l'emoció dels personatges però molt poques vegades. Ha gaudit una mica de la lectura.	S'ha transmès bastant l'emoció dels personatges . Ha gaudit bastant de la lectura.	S'ha transmès molt bé l'emoció dels personatges i ha gaudit molt de la lectura.
RITME	No s'han respectat els signes de puntuació . Ha anat excessivament ràpid o excessivament lent .	S'han respectat només alguns signes de puntuació . Hi ha hagut vacil·lació, pauses i retrocessos en la lectura.	S'han respectat gairebé tots els signes de puntuació però ha tingut algun petit error. S'ha llegit a una velocitat correcta .	S'han respectat totes les pauses i els signes de puntuació . S'ha llegit a una velocitat adequada i s'ha mantingut el ritme segons requereria la intencionalitat del text.
VOLUM	No s'ha sentit amb prou volum. No s'ha projectat la veu.	S'ha pogut seguir el text, però no s'ha fet amb prou volum .	En general, s'ha llegit amb bon volum de veu. En ocasions s'ha perdut una mica , però hi ha hagut capacitat de recuperar el volum.	S'ha utilitzat un volum de veu adequat i tots han pogut seguir la lectura.

Adaptació realitzada per l'Escola Lluçanès del material elaborat per ©Miguel Angel Duplessis, per a l'Escola Sant Llorenç del Munt (Activitats IREC 2013-2014)

Rúbrica d'avaluació del discurs:

Avaluació	Sí	No
Ha definit bé els conceptes escollits		
Ha associat correctament els conceptes a contes		
Ha mostrat la visió d'aquests conceptes al llarg de les seccions		
Ha posat exemples de més d'un conte		
Ha justificat la seva discrepància o no envers la visió dels autors		
Ha fet una presentació ordenada, equilibrada i coherent		
Ha fet una presentació atractiva visualment		
Ha tingut cura de la llengua pel que fa a l'ortografia, la sintaxi, la gramàtica, etc.		

Propostes per sacsejar el còctel

Com hem vist a les pàgines introductòries, la nòmina d'autors tant catalans com de la literatura universal que han escrit contes és extensíssima. A continuació us oferim algunes idees que enllacen els autors i els contes de l'antologia amb altres escriptors i relats que ens poden permetre fer un exercici de literatura comparada i desbordar els marcs de la lectura de *Còctel de contes*.

Hi ha dos noms ineludibles del conte català del segle XX que, segurament per temes de drets d'autoria, no apareixen a l'antologia: Quim Monzó i Jesús Moncada.

- De Quim Monzó podem llegir-ne [Redacció](#), publicat a l'emblemàtic recull *Olivetti, Moulinex, Chaffoteaux et Maury*. Quaderns Crema (1980).

Es tracta d'un conte escrit des del punt de vista d'un infant que desconeix la situació, a diferència del lector, i que parodia el gènere de la redacció escolar per convertir-lo en un relat de gènere negre.

Un exercici interessant seria reescriure'l canviant-ne el punt de vista del protagonista, fer-ne una continuació o una preqüela. O, fins i tot, imaginar la reacció del docent quan llegeix la redacció. També es poden treballar aspectes estilístics i veure quins són els mecanismes que fa servir Monzó (repetició de conceptes, ús abusiu de la conjunció "i", etc.) per fer creure al lector que som davant la redacció d'un nen.

Contes a la xarxa

La revista digital [Paper de vidre](#) és una plataforma especialitzada en contes. Cada dimarts en publiquen un de nou. Recuperen autors clàssics, avancen novetats editorials o presenten obres inèdites, tant d'autors catalans com d'estrangers, sempre amb una gran cura per l'edició i/o traducció.

Un dels autors que trobareu a la revista és **Jesús Moncada** (Mequinensa, 1941 – Barcelona, 2005), un dels millors escriptors catalans de la segona meitat del segle XX. Després de llegir el seu conte [La lluna, la pruna](#), pots reflexionar sobre les preguntes següents:

1. Amb quin dels autors que has vist a l'antologia relacionaries Jesús Moncada? Fixa't en la temàtica del relat, el tipus de sentit de l'humor, la presentació dels personatges?

Moncada va començar la seva obra literària molt marcat pel mestratge de Pere Calders, amb qui comparteixen un sentit de l'humor i de la ironia i una falsa ingenuïtat que, quan hi aprofundeixes, pot acabar sent molt cruel. Tal com passa a l'esmolet del conte, que acaba feliç i content, però nosaltres, lectors, sabem perfectament que té un futur molt negre.

2. El personatge d'Aristides et recorda algun altre personatge que hagi llegit a *Còctel de contes*? Pensa en la seva ingenuïtat...

Moncada escriu aquest conte situant-se en el mateix "mode irònic" que hem vist en el conte «En el tren», de Mercè Rodoreda. Com a lectors ens situem "per sobre" del personatge protagonista, que viu situacions complicades sense ser-ne del tot conscient.

3. Amb quin esdeveniment històric es relaciona el conte de Moncada? Cerca la data concreta en què va passar aquest fet i, per tant, s'ubica la nit del protagonista. Hi ha algun altre conte del recull que tingui un rerefons històric tan clar?

L'home va arribar a la lluna el 20 de juliol de 1969. Altres relats del recull que tenen un rerefons històric identificable són «Memòries d'un mirall», de Llorenç Villalonga, «En el tren», de Mercè Rodoreda, o «Cartes a l'Avui», de Màrius Serra.

Paper de vidre ha donat l'oportunitat de publicar a molts autors catalans contemporanis, hereus literaris dels escriptors que hem anat llegint a l'antologia. També podeu trobar diversos contes d'autors catalans contemporanis al diari cultural [Núvol](#). Una altra web que és un tresor de recursos de textos catalans d'ara i d'antany, a banda de nombrosíssimes traduccions al català, és el portal [Stroligut](#). A continuació, fem una proposta d'autors i textos d'escriptors catalans contemporanis que podem trobar a la xarxa posats en relació a alguns autors de *Còctel de contes*.

Si us ha agradat...	Podeu llegir...
Pere Calders	"Els vàndals" , d'Irene Pujadas
Víctor Català	"Volves i cendra" , d'Elisenda Solsona
Mercè Rodoreda	"Divorce is ok meme" , de Carlota Gurt
Manuel de Pedrolo	"El barril d'amontillat" , de Víctor García Tur
Salvador Espriu	"L'ós bru" , de Damià Bardera
Carme Riera	"Acromegàlia" , de Mònica Batet

Mescles amb ingredients exòtics

Són molts, evidentment, els autors estrangers que han influenciat els escriptors catalans. Clàssics de la literatura universal que podem vincular a artistes i obres dels nostres autors. A continuació, es fa una proposta de contes d'escriptors d'altres literatures que podem vincular als relats que trobem a *Còctel de contes*, i que ens permeten fer l'exercici de situar la literatura catalana en un context històric i global. A la introducció hem vist la importància cabdal de la figura d'Edgar Allan Poe com a fundador del conte modern entès com a peça amb una unitat d'efecte. Un mecanisme que està encarat, des de la primera frase, a transmetre una força final pertorbadora.

Si llegim algun dels seus contes més emblemàtics com ara [«El gat negre»](#), [«La bóta d'amontillado»](#) o [«El cor delator»](#), s'aconsegueix aquesta energia? Rellegeix els contes «Parricidi», de Víctor Català, «Balada», de Jaume Cabré o «Amor desesperat», de Piti Español, sota aquest prisma. Quins elements disposats a l'inici del conte ens anticipen amb subtileza l'efecte trasbalsador del final?

Tal com explica l'escriptor Toni Sala a article [La perspectiva Tolstoi](#), l'obra del geni rus va influir autors de la nostra antologia com Joaquim Ruyra i Víctor Català, amb els quals connectava per la seva posició i mirada sobre els respectius territoris. Recordem que tant Ruyra com Català eren persones benestants amb una forta vinculació al seu territori, Blanes i el Montgrí, respectivament. Al mateix temps, el conte «Natura» de Narcís Oller reprèn la mateixa temàtica que la de la novel·la breu *La mort d'Ivan Ilitx* de Lev Tolstoi. Oller en fa una versió liposuccionada, podríem dir-ne.

Seguint amb la veta russa, Txèkhov és un dels autors que assenta les bases del conte modern. La subtilitat d'un relat com «La grosella», que podem trobar a l'antologia [Introducció als gèneres 2: Narrativa](#), a cura de Carles Miró, anticipa, per exemple, la subtilitat que trobarem després en autors com ara Espriu, a «Mariàngela l'herbolària» o la suggestió del paisatge que impregna les pàgines de Pla a «Història de Carrau». Al mateix temps, la visió del famós autor rus sobre el món rural de l'estepa ens permet traçar paral·lelismes amb la pagesia que presenta Oller o Català als seus contes. Què tenen en comú? La visió que es dona de la vida al camp és positiva o negativa? Recordem que els títols dels reculls de contes d'Oller i Català són *Figura i paisatge*, en el cas de l'autor vallenc, i *Drames rurals* en l'autora escalenca. Què ens transmeten aquests títols?

A la mateixa antologia també hi tenim un magistral conte del txec Franz Kafka (1883-1924), anomenat «La condemna». L'humor kafkià, l'aire oníric que pren aquest conte, juntament amb la desesperació humana davant de la crueltat del món el podem relacionar amb un altre dels autors de *Còctel de contes*: Manuel de Pedrolo i el relat «El cens total». Un altre conte molt kafkià de Pedrolo és el que podem llegir també al portal *Paper de vidre* i que porta per títol: [«El millor novel·lista del món»](#).

Continuant amb el món eslau obert per Tolstoi, Txèkhov i Kafka (tot i que, aquest darrer, escrivís en alemany) un dels mestres indiscutibles del conte durant el segle XX és el polonès Sławomir

Mrožek (1930-2013). El seu breu conte, «Tornava el soldat de la guerra», el podem enllaçar perfectament amb «Fet d'armes», d'en Pere Calders:

TORNAVA EL SOLDAT A CASA

Sławomir Mrožek

Després de moltes batalles perilloses, tornava el soldat a casa. Les guerres l'havien portat a països estranys, així que havia de preguntar pel camí, perquè ja no tenia ni idea de per on anava. Feia temps que caminava per una selva obscura sense trobar ningú, de manera que va tenir una gran alegria quan per fi va veure una figura asseguda a la vora del camí. Se li va acostar i li va preguntar educadament:

– No sabreu, per ventura, el camí per tornar a casa meva?

No va dir ni bon home, ni estimada senyora, perquè la figura estava envoltada per una capa negra, i no aconseguia distingir si es tractava d'un home o d'una dona.

– Justament vaig cap allà – va respondre la figura amb una veu ni greu ni aguda –; ja t'ensenyaré jo el camí.

Se'n va alegrar, el soldat, perquè així no vagaria més i es va posar en marxa juntament amb la figura. Van caminar molt de temps, la figura davant i el soldat darrere. Per molt que allargués els passos, la figura sempre caminava una mica més endavant. A més, callava, la qual cosa li semblava al soldat de mala educació, car resulta estrany que dues persones caminin així, en silenci, a través d'un bosc obscur. De manera que va preguntar:

–I us dirigiu a la meva terra per amistat o per negocis?

–Jo busco un soldat. Fins ara no l'he pogut trobar, perquè estava guerrejant i a la guerra hi ha molts soldats. Cada vegada que en trobava un, resultava que no l'era. Però he sentit que ha acabat la guerra i que ara torna a casa. Així que vaig cap allà, perquè és on estic convençut que el trobaré. Cada soldat té moltes guerres, però només una sola casa.

Al sentir això, el soldat va fugir comes ajudeu-me. Va desfer tot el camí del bosc i va tornar a enrolar-se a una guerra, ja que, gràcies a Déu, de guerres no en falten.

Simplement que enyora casa seva i, segurament, hi tornarà algun dia.

Dins *L'arbre*, de Sławomir Mrožek, Quaderns Crema (1990),
Trad. de Francesc Miravittles i Bozena Zaboklicka

Tots dos contes ens permeten preguntar-nos sobre el sentit de la guerra i el paper de la sort i de la fortuna a l'hora de sobreviure-hi. Actualment les guerres es desenvolupen de la mateixa manera que plantegen Mrožek i Calders?

Aquest conte ens pot permetre saltar, també, a aquest microrelat del mateix autor barceloní:

L'HORA EN PUNT

La mort es presentà quan no se l'esperava, i ell li digué que no li havia donat hora.

–És que l'hora la dono jo –va respondre-li la mort.

–No sempre, no sempre... –replicà ell–. Ara, per exemple, tinc l'agenda plena i a vós no us ve d'un dia. Però a mi sí. Telefoneu-me dimarts que ve, a quarts de cinc, i quedarem per una data.

–És irregular, no puc fer-ho. Va contra els reglaments –digué la gran senyora.

–Apa, bah! –es defensà ell, tot empenyent-la suaument cap a la porta–. Amb la feinada que teniu no em direu pas que depeneu d'un difunt puntual. En canvi, jo tinc compromisos inajornables.

I la mort se'n va anar amb la calavera entre les cames, sense saber-se'n avenir. No li havia passat mai.

Pere Calders, *De teves a meves* (Barcelona: Laia, 1984)

Fixem-nos que Mrozek i Calders comparteixen un imaginari i un sentit de l'humor, tot i que en aquest cas, el polonès escriu des d'una mirada més cruel i sarcàstica i, en canvi, la mirada de Calders està més marcada per la tendresa. En aquest cas concret, però, perquè Calders pot tenir molta mala llet, també. Si no, fixeu-vos en el conte "Refinaments d'ultramar", que trobareu al mateix volum [Introducció als gèneres 2: Narrativa](#) i en què descobrim, amb horror, l'estranyesa que poden comportar certes tradicions gastronòmiques i culturals si s'observen amb unes ulleres diferents de les habituals.

I, per acabar tal com hem començat, podem retornar de nou als Estats Units per conèixer els magistrals relats de [Dorothy Parker](#), una de les autores més populars de contes del segle XX i que més van influir en l'obra de Mercè Rodoreda. Llegiu el conte [«Cor de crema»](#) i penseu quins elements en comú tenen amb el relat «En el tren» de l'escriptora de Sant Gervasi.

Bibliografia Còctel de contes

- ❖ ARTÍS GENER, Avel·lí (199...) *Viure i Veure/3*, Editorial Pòrtic
- ❖ BADIA, Joan i CASSANY, Daniel. (1994) «La classe de literatura, avui». *Articles de didàctica de la Llengua i de la Literatura*, núm. 1, p.7-13. Barcelona. Graó.
- ❖ CALDERS, Pere (1966). "Realitat o fantasia?", *Serra d'Or*, VIII, núm. 2, febrer del 1966, p. 59.
- ❖ CALDERS, Pere (1991) [1938]. *Unitats de xoc*, Edicions 62, 3a edició.
- ❖ CASTELLANOS, Jordi (1987). *Antologia de contes modernistes*. Edicions 62. El garbell, 25.
- ❖ CATALÀ, Víctor (1972). *Obres completes*.
- ❖ COMA i SOLEY, Vicenç (1934). *Enquesta al mestre Ruyra*, «Esplai», any IV, núm 125.
- ❖ FRYE, Northop (1971). «Historical Criticism: Theory of Modes» dins *Anatomy of Criticism*, Princeton University Press.
- ❖ GENETTE, Gérard (1970). "Fronteras del relato", dins *Análisis estructural del relato*. Buenos Aires: Tiempo contemporáneo.
- ❖ GRAU, Isidre (2016). *L'arquitectura del conte*. Godall edicions.
- ❖ LLUÍS, Joan-Lluís, (2021). *Junil a les terres dels bàrbars*. Club Editor.
- ❖ MIRÓ, Carles (2014). *Introducció als gèneres 2. Narrativa*, Educació 62, n. 85.
- ❖ MONCADA, Jesús (1981). *Històries de la mà esquerra*, La Magrana.
- ❖ MONZÓ, Quim (1980). *Olivetti, Moulinex, Chaffoteaux et Maury*. Quaderns Crema.
- ❖ PAGÈS JORDÀ, Vicenç (2018). *Exorcismes*, Editorial Empúries.
- ❖ PLA, Josep (1969). *Notes disperses*, Obra completa, volum 12, Edicions Destino.
- ❖ PLANELLES, Albert i VERNET, Francesc (2009). *Còctel de contes*. Edicions 62. Educaula62.